БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Бурят-Монголой ҮНЭН

КПСС-эй Бурят-Монголой обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй, КПСС-эй Улан-Удын горкомой орган.

№ 71 (8597) | 1958 оной мартын 23, воскресенье | Сэн 20 мүнгэн

Поршоонхо олоор абаха һайнаар түлжүүлхэ

...хай гэээшэмнай бэшэ малда ор... угаа түргэнөөр үдэдэг. Эхэ ...е һайнаар харууһалаад, эдеэ... ...эд байхада, хэзээдэшье олон ...оонхо гаргадаг юм.

...ри гаран жэл соо «Эрдэм» сов... ...о эхэ гахайнуудые харууһалжа ...адаа, жэлһээ жэлдэ гахай бү... ...ь 18—20 поршоонхо абанаб. ...м жэлдэ бүришье олон абтадаг. ...ээлхэдэ, 1956 ...даажа байһан ...эхэ гахайн тус ...һөө 22 поршоон... ...тинхэдэ 1957 он... ...үн лэ 20 гахайн ...ой бүриһөө 23 ...оонхо абажа ...үүлээб.

...ар аргаар олон ...абтанаб? Нэн ...үн харууһалгы... ...зүбөөр эмхидхэ... ...шухала. Манай ...оздо эхэ гахай... ...типовой бай... ..., ами аминдаа, ...ай таһалгануд ...байдаг. Байрань ...адгадханхай, һаруул, сэбэрхэн. ...юхэрынь сүүдхэдээ 2—3 дахин ...ан шэнэлэгдэдэг, таһалгануу... ...ь хододоо сэбэрлэгдэдэг. Гахай... ...ые элдэб үбшэнһөө һэргылхын ...да зоотехнигэй, мүн мал эмшэл... ...врачын заабаринууд наринаар ...дадаг юм.

...э гахайнуудта тэжээлынь тус... ...мэээр хубаарилан үгтэдэг. Юуб ...э, бултыень нэгэ адляар эдеэ... ...жэ болохогүй. Минии даажа ...аг 40 эхэ гахайн нэгэ заримань ...эдэ 12—13, нүгөөдүүлынь 6— ...поршоонхо гаргадаг юм. Олон ...оонхо гаргадагуудтань тэжээ... ...ь нэмэжэ үгэнэбди. Мүнөө үбэ... ...сагта түрэһэн гахай бүридэ ...эдэ 4—4,5 килограмм бутарүү... ...һан орооһон, 3—4 килограмм ..., 0,3 килограмм шрот, дабһан ...эг.

...ай сагта гахайнууд ехэнхидээ ...ногоондо бэлшэжэ, тэжээл ба... ...гаргашалагдадаг юм. Үнгэрэг... ...ун манай фермэ шадар 20 гек... ...зелёнко тарилгдаһан байгаа, ...ээ сабшажа гахайнуудаа эдеэ... ...лэбди. Бутарүүлагдаһан ороохо ...айгаар адхажа үгөөд, дуран... ...хобоо соо уһа хэжэ байдагбди. ...рэгшэ жэлдэ 6 гектар хартааб... ...ряад, тэндээ гахайнуудаа ...жа туршабабди. Энэ арга тон ...байгаа.

...э гахайнуудай түрэһэн удаа... ...һарын турша соо отондо дахин ...дадаг. Январь, февраль һара... ...үрэгшэдынь жэлэй дүүрэтэр 3 ...поршоонхолдог юм. Нёдондо ...а байдаг 20 эхэ гахайнуудайм... ...-ниинь хоёр дахин, 5-ниинь 3 ... түрөө. «Сабля», «Ветка», ...ка», «Марта» гэдэгүүдни гур... ...ахин түрэхэдөө тус тустаа 30— ...оршоонхо гаргаһан байгаа.

...литэй болоһон гахайнуудта ...ар харууһалга хэрэгтэй. Хээли... ...болоһон сагһаань хойшо ехээр ...алуулжа болохогүй юм. Түрөө... ...байһан поршоонхонуудай түр... ...томо болохын түлөө эхэдэнь ...тэ тэжээл элбэгээр үгэхэ шуха... ...эрбээ гахай бүридэ сүүдхэдэ ...5 килограмм бутаруулагдаһан ...һо үгэдэг байбал, нормыень 1— ...килограмм хүрэтэр хороогоод, орондонь хартаабха, морковь гэхэ мэтын элдэб бодосуудтай шэмэтэ тэжээл үгэлсэнэбди. Түрэхынь урда тээ 10-аад хоног дотор тэжээлынь бүри ехээр хаһан татаад үгтэдэг. Тиигэхэдэ хүнгэнөөр түрэдэг юм. Хээлиинь 3 һараһаа үлүү боложо байхада эхэ гахайе амяарынь байлгажа эхилдэг зантайбди. Юуб гэхэдэ, тэдэ түрисэлдэжэ, хээлеэ гэмтээжэ, заримдаа дутуу түрэхэ ушар үзэгдэдэг бшуу.

Гахайн түрэхэ сагые алдангүй бэлэдхэхэ, байрыень һайнаар дулаалха, таһалгануудынь сэбэрлэхэ шухала. Һүниндөө гахайшад ээлжээгээр һахижа хүнодог.

Һая гараһан поршоонхонуудые эхынь хүхэнүүдтэ зүбөөр хубаарилан табиха хэрэгтэй. Жэжэ һула поршоонхонуудые сээжэ талынь хүхэнүүдтэ табижа, бэшэнүүдынь хойто хүхэнүүдтэнь табихада һайн. Яахадааб гэхэдэ, гахайнуудай урда хүхэнүүдһээ һүн ехээр гарадаг ха юм.

Поршоонхонууд хоёр һаратайдаа эхэһээ һалгаагдадаг. Энэ үедөө 15—16 килограмм шэгнүүртэй байха ёһотой. Тэдэниие түргөөр томо болгохын тулада эхэ гахайнуудые һайнаар эдеэлүүлхэ хэрэгтэй. Түрэһэн гахайнуудта бутаруулһан ороохо халуун уһанда бусалгаад үгэнэбди. Гадна, 2—3 килограмм силос, 300 грамм морковь, 30 грамм дабһан, 20 грамм яһанай гурил үгтэдэг.

Эхэ гахайнуудайнгаа таһалга соохи дэбисхэрые хододоо шэнэлжэ, хуурайлжа байгшабди. Тэдэ түрэһэнһөө хойшо 4—5 үдэр болоһонойнгоо удаа үдэртөө хэдэн часаар сэбэр агаарта гаргагдана.

Нарай поршоонхонуудые багаһаань эхилжэ, боро эдеэндэ һургаха хэрэгтэй. Поршоонхонууд түрүүн хобоо сооһоо юумэ эдижэ үгэдэггүй юм. Тиимэһээ тэдэниие гартаа барижа байгаад, бишыханаар юумэ амандань хэжэ үгөөд, амташуулха шухала, 5—7 үдэр болоһон поршоонхонуудта шарагдамал ороохо, гурил, загаһанай тоһо эдюулжэ захалнабди, мүн үнэһэ, хөө хобоо соо хэжэ үгтэдэг. Бага поршоонхонуудта шэнгэн хоол ехээр эдюулхэдэ муу байдаг юм.

Хоёр һаратай боложо, эхэһээ һалгаагдаһан поршоонхонуудаа ами аминдань байлгажа харууһалаад, 4 һаратай болохолоорнь ондоо гахайшадта тушаажа үгэнэбди. 2—4 һаратай поршоонхонуудта сүүдхэ соо 1,3—1,5 килограмм бутаруулһан ороохон үгтэдэг, силос дурааараа эдидэг, гадна минеральна тэжээлээр дутаадаггүйбди.

Поршоонхонууд витамин ехэтэй тэжээл эдижэ байгаа һаа элдэб үбшэндэ нэрбэгдэдэггүй.

Энэ жэлдэ би даажа байһан 20 эхэ гахайнгаа тус бүриһөө 26 поршоонхо абаха зорилготойб. Январь, февраль һарануудта 14 гахаймни түрэжэ, 161 поршоонхо абаад байнаб.

П. Горюнова, Мухаршэбэрэй аймагай «Эрдэм» совхозой гахайшан.

Хүн зониие шэрэдэг самолёт Москваһаа Эрхүү хүрэтэр буунгүйгөөр ниидэбэ

...ХҮҮ, мартын 21. (ТАСС). 75 ...е һуулгаха шадалтай «ИЛ-18» ...шэнэ пассажирска самолет ...ын 21-дэ нютагай сагаар 22 ...а Эрхүү ерэжэ буугаа. Иигэжэ ...самолёт һүүлшынгээ туршалга ...лэхээ байна.

...ршагша-летчик, Советскэ Союзай Герой хоёр удаа болоһон В. К. ...киннакиин экипаж «ИЛ-18» само...ые жолоодоно. Конструкторнууд, ...шагша-летчигууд, мүн энэ само...то элдэб түхеэрэлгэ бүтээжэ үгэ... заводуудай түлөөлэгшэд само...то һуужа ерээ. Бүхы замдаа тус ...лет часай туршада жииртээ 600 ...ан километр газар гаталдаг бай... Тиихэдээ 8 мянган метр үндэртэ ...рээ. «ИЛ-18» самолет Москваһаа Эрхүү хүрэтэр буунгүйгөөр 6 час 45 минута соо ерээ юм.

Энэ Москваһаа Эрхүү хүрэтэр буунгүйгөөр ерэһэн түрүүшын пассажирска самолет болоно. Самолёдууд энэ замаар ябахадаа, нэгэ хоёр гү, али бүри олошье дахин буудаг.

Хэр ниидэжэ ябанат гэжэ ТАСС-эй корреспондентын һурахада, В. К. Коккинаки иигэжэ харюусаба:

— Түсэбэйнгээ ёһоор ябанабди. Москвагай сагаар 17 часта Эрхүү хүрэхэбди гэжэ Москваһаа гарахадаа һанаһан байгаабди. Тэрэл сагтаа эндэ буугаабди.

«ИЛ-18» самолет эндэһээ горючи абаһанайнгаа һүүлээр зүүн тээшэ замаа үргэлжэлүүлхэ.

Хүдөө ажахын түрүүшүүлэй зүблөөндэ хабаадагшад

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: (зүүн гарһаа) Яруунын аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой луговод **Даши Цыбенов.** 76 наһатай болобошье, энэ нүхэр сабшалангай ургасые дээшэлүүлхын түлөө оролдоһоор. Үнгэрһэн жэлдэ нүхэр Цыбенов гектар бүриһөө 40 центнер үбһэ абаа. **Дашинима Очирович Будажапов** Кяхтын аймагай Калининай нэрэмжэтэ колхозой хониной фермые даадаг. Энэ фермынхид мүнөө жэл 1020 хониһоо 1020 хурьга абажа, бүрин бүтэнөөр түлжүүлжэ байнхай. Энэ жэлдэ 300 эхэ хониһоо 318 хурьга абаад, бүрин бүтэнөөр түлжүүлжэ байһан Закаменай аймагай Сталинай нэрэмжэтэ колхозой хонишон **Дулгаржап Доржиева.** Энэ хонишон 1958 ондо 100 хонин бүриһөө 150 хурьга абаха гэһэн уялгатай. Хорин жэлэй туршада Түнхэнэй МТС-тэ тракторна бригадын бригадираар **Николай Александрович Попов** хүдэлжэ байна. Нёдондо энэ бригадын хүдэлһэн газар дээрэһээ гектар бүриһөө 11,3 центнер ороохо тарян хуряагдаа. Түсэбынь 10,4 центнер байһан юм.

Л. Хайдуровай фотонууд.

Хүдөө ажахын түрүүшүүлэй зүблөөн

Эртын хабарай игаабари үдэр. Холын нютагуудһаа республикынгаа түб хото—Улан-Үдэдэ хэдэн үдэрөөр айлшалан ерэһэн хүдэр шамбай трактористнар, комбайнернуудшье, суутай солотой һаалишад, хонишодшье, ажалша бэрхэ таряашадшье мэндэ амараа андалдан, шэнэ һонинуудаа хөөрэлдэһөөр Оперо, баледэй театр руу һубарилданад. Тэдэнэй дунда ажалдаа суурхаһан наһатайшуул, эдир залуу хүбүүд, басагадшье бии.

Манай республикын хүршэ Читын областиин, Эрхүүгэй областиин, Яхадай АССР-эй хүдөө ажахын түрүүшүүл энэ зүблөөндэ дүй дүршэлөө халан абалсахаяа, шэнэ һонинуудаа хөөрэлдэхэеэ ерээ.

Үдэрэй 2 часта зүблөөн эхилбэ. Зүблөөн дээрэ БМАССР-эй Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшэ нүхэр **В. Р. Филиппов** «КПСС-эй ЦК-гэй февральска Пленумэй тогтоол, республикын колхоз, совхозуудта хүдөө ажахын продуктнуудые абалгые саашадань ехэдхэхэ зорилгонууд» гэһэн элидхэл хэлээ.

Элидхэлэй һүүлээр хэдэн хүн үгэ хэлэбэ.

Хэлэһэн үгэдөө хүрэхын түлөө

Мухаршэбэрэй аймагай «Эрдэм» совхозой 3-дахи отделениин ахалагша хонишон Даша Тагановай отарынхид байгша ондо зуун эхэ хонин бүриһөө 170-һаа үсөөн бэшэ хурьга түлжүүлхэ уялгаяа амжалтатайгаар бэелүүлжэ эхилээ. Энэ отарын хонид февралиин тэн багаар хурьгалжа захалаа һэн. Мартын 17-до Тагановай отарада 480-яад хурьган абтаад, нэгэшье толгой гарза хоролтогүйгөөр түлжүүлэгдэжэ байна. 400-гаад хурьгалһан хонид отондо оруулагдаа. Шадамар бэрхэ хонишон үбэлэйнь харууһалга, эдеэлүүлгые таарамжатай зохидоор эмхидхэһэнэй ашаар, хонидоо шадал тамир һайнтайгаар ондо оруулжа байна.

Эндэхи хонишод жэл бүри отарынгаа хонидто үбһэ тэжээл өөһэдынгөө хүсөөр бэлдэдэг юм. Мүнөөшье жэлдэ отарынхид даалгажа үгтэһэн сабшалан дээрээ хонидойнгоо шэбхэ гаргажа адхана. Үбэлдөө тошон халяагаад, һаянай тэндээ һайрамай уһа тогтоожо эхилээ.

—Үнгэрэгшэ жэлдэ гандуушаг байжа, сабшаланһаа бияратай ургаса абаагүй һэмди. Энэ жэлдэ гектар бүриһөө заабол 25—30 центнерһээ бага бэшэ үбһэ ногооной ургаса хуряажа, хонидтоо тэжээл элбэгээр бэлдэхэбди,—гэжэ Даша Таганов найдангяар хөөрэнэ.

П. Нимаев.

Механизаторнууд бэлэн

Баргажанай аймагай Уланай сомоной Сталинай нэрэмжэтэ колхоздо нүхэр А. Гармаевай хүтэлбэрилдэг тракторна бригада хэдэн жэлэй туршада хүдэлжэ байна.

— Мүнөө жэлэй хабарай тарилгые шэнэ эрхэ байдалда үнгэргэхэмнай. Механизаторнуудай харюусалга дээшэлжэ, мүн шанга эрилтэшье табигдана гээшэ, — гэжэ нүхэр Гармаев хөөрэнэ.

Тус колхоз 2600 шахуу гектар тарилгын газартай юм. Нёдондо хабар, намартаа тракторна бригадынхид 800 гектар эртын пар, 1200 га намарай пар хахалһан юм. Энэ жэлдэ 900 гектар шэниисэ, 200 га хара тариан, 1000 гектар овёс, 300 гектарта кукуруза, хартаабха гэхэ мэтэ таригдахаар хараалагдана. Эдэ бүгэдэ хүдэлмэреэ саг болзортонь һайн шанартайгаар дүүргэжэ, үндэр баян ургаса хуряахын тула колхоз 12 трактор, 6 комбайн, 15 сеялкэ болон хүдөө ажахын бусад машинануудые худалдажа абахань.

—Колхозой болоһон машина техникые хүсэдөөр хэрэглэхэ гээшэ бидэнэр, механизаторнуудай нангин уялга болоно гэжэ энэ тракторна бригадынхид мэдүүлнэ. **Д. Гыргенов.**

Үнинэй һаалишан

Закаменай аймагай Утаата-Далахайн сомоной «Байгал» колхоздо нүхэр Ханда Цыренова арбаад гаран жэл һаалишанаар хүдэлжэ, ажалай ехэхэн дүй дүршэлтэй болонхой. Нүхэр Х. Цыренова колхозойнгоо зуһалангай һаалиин гүүртые эрхилэгшээр 4—5 жэлэй туршада хүдэлнэ. Энэ үе соо һү һаалгые дээшэлүүлхын тула ехэхэн оролдолго гаргажа, гүүртэнь колхоз соогоо ходо түрүү зэргэдэ ябадаг.

Жэшээлхэдэ, эндэхи һаалишад 1958 оной хоёр һара соо үнеэн бүриһөө 268 литр һү һааһан байна. Ханда Цыренова энэ хугасаа соо үнеэн бүриһөө 414 литр, һаалишад Д. Ц. Шагдурова 288 литр, Л. Жигжитова—259, Р. Доржиева—230, Х. Сампилова 230 литр һү һааһан байна.

Б. Шоёнов.

Грузиин искусство, литературын декада нээгдэбэ

Грузиин арадай, олонациональна бүхы советскэ соёл культурын һайндэр болон, мартын 21-дэ Москвада грузиин искусство, литературын декада нээгдэбэ.

Түб хотын предприятинуудай хүдэлмэришэд, эрдэмтэд, артистнар, уран зураашад, уран зохёолшод, министрнүүд, генералнууд, Советскэ Армиин офицернүүд, олониитын түлөөлэгшэд СССР-эй Ехэ театр соо суглараа.

З. Палиашвилиин нэрэмжэтэ Тбилисиин оперо, баледэй театрын артистнуудай харагдахадань, суглараашад тэдэниие үни удаан альгаа ташан угтаа. Москвагай искусствын түлөөлэгшэдэй делегаци грузин нүхэдтэ сэсэгүүдые барюулаа. Ород, грузин арадуудай хани барисаан тухай, үни сагһаа тэдэнэй холбоотой байһан тухай Ехэ театрын солист, СССР-эй арадай артист А. П. Иванов сэдьхэл доһолгомо үгэ хэлэбэ. Тиигээд ехэ амжалтатайгаар декадаяа үнгэргэхыень хүсэбэ. Тбилиссиин театрын директор, Грузинска ССР-эй арадай артист Д. С. Мчедлидзе харюугай үгэ хэлэжэ, хани ёһоор угтаһанайнь, халуунаар амаршалһанайнь түлөө москвагайхидта баясхалан хүргэбэ.

Ехэ театрын зал соо Советскэ Союзай, мүн Грузинска ССР-эй гүрэнэй гимнүүд зэдэлнэ.

Мүнөө үеын грузин оперно хүгжэмэй үндэһэ һуури табигша З. Палиашвилиин зохёоһон «Даиси» оперо һүүлээрнь гүйсэдхэгдөө.

Энэ зохёол соо Эхэ орондоо арад зоной инаглан дурладаг тухай, мүн арад зоной эрэлхэг зориг, баатаршалга тухай, тус тус хүнүүдэй хуби заяан тухай хөөрэгдэнэ. Республикын искусствын габьяата ажалябуулагша режиссер В. Таблиашвили энэ оперо табяа. Дирижёрынь—Грузинска ССР-эй искусствын габьяата ажал-ябуулагша, Сталинска шангай лауреат Д. Мирцхулава. Республикын искусствын габьяата ажал-ябуулагша, Сталинска шангай лауреат И. Сумбаташвили шэмэглэлынь хээ. «Даиси» гэжэ оперые москвагайхид айхабтар һонирхон хараба.

Нүхэд Н. А. Булганин, К. Е. Ворошилов, А. И. Кириченко, Ф. Р. Козлов, А. И. Микоян, Н. А. Мухитдинов, М. А. Суслов, Е. А. Фурцева, Н. С. Хрущев, П. Н. Поспелов, В. П. Мжаванадзе, Грузинска ССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ М. Д. Чубинидзе, Грузинска ССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Г. Д. Джавахишвили гэгшэд оперо харалсаа. Мүн СССР-эй Культурын министр Н. А. Михайлов, Грузинска ССР-эй Культурын министр Д. И. Чхиквишвили гэгшэд зал соо һуугаа.

* * *

Вахтанговай нэрэмжэтэ театрын сценэ дээрэ Ш. Руставелиин нэрэмжэтэ театр Лео Киачелиин «Тариэл Голуа» гэжэ зүжэг харуулаа.

Ородой түрүүшын революциһаа урда тээ хаанта засагта эсэргүүсэн арад зоной хэһэн тэмсэл тухай, тарияшадай хүдэлөөн тухай энэ зүжэг соо хэлэгдэнэ. Тарияшадай хүдэлөөе хүтэлбэрилэгшэ, арад зоной инаглан дурладаг байһан Тариэл Голуа (артист Э. Манджгаладзе) зүжэг соо гол болгон харуулагдана. Залуу режиссер, республикын искусствын габьяата ажалябуулагша М. Туманишвили энэ зүжэгые табяа юм. Энэ режиссер Руставелиин нэрэмжэтэ театральна институдые дүүргэһэн байгаа. Зүжэгтэ гол түлэб залуу артистнар наадана. Тэдэниие харагшад ехэ халуунаар угтажа, үни удаан альгаа ташаа.

К. Марджанишвилиин нэрэмжэтэ драмтеатр декадын нээгдэһэн үдэр Бага театрын сценэ дээрэ Л. Готуагай «На перепутье» гэжэ зүжэг харуулаа. Энээнь соонь Россида Грузиин нэгэдэн ороһоной удхашанар тодоруулагдана. Тус театрын артистнар гайхамшагта һайханаар наадаа.

А. С. Грибоедовэй нэрэмжэтэород драмын театр А. Канлерай «Грозовой год» гэжэ зүжэг харуулаа. «Великое зарево» гэжэ фильмдэ наадажа, советскэ хүнүүдтэ мэдээжэ болоһон республикын арадай артист К. Мюфке тус зүжэг соо Владимир Ильич Ленинэй роль наадана.

Грузиин хүгжэмынь угаа һайхан, баялиг юм. Түмэр замшадай культурын түбэй байшан соо арадай дуу, хатарай габьяата ансамбль наада табяа. Энэ ансамбль эмхидхэгдэһээр 30 жэл шахуу болоо юм.

Республикын арадай артистнар, Сталинска шангай лауреадууд Н. Рамишвили, И. Сухишвили гэгшэдэй хүтэлбэрилдэг Грузиин арадай хатарай габьяата ансамблиие манай оронойшье, хилын саанахишье үргэн олон зон мэдэдэг. Энэ ансамбль Чайковскиин нэрэмжэтэ зал соо грузиин арадай эрхим һайн хатарнуудые харуулаа.

Мүн хүгжэмэй коллективүүд, дуушад энэ үдэшэ олон газарта наада харуулаа юм. Тиихэдэ «Грузияфильм» киностудиин гаргаһан фильмнүүдые түб хотынхимнай харана.

Хаа хаана—грузиин дуу хүгжэмэй энэ үдэшэ зэдэлһэн газартал москвагайхид ахадүү арадайнгаа түлөөлэгшэдые маша халуунаар угтажа, онсо һайхан, зоригжомоор искусствоя харуулжа баярлуулһанайнь үнэн зүрхэнэй баясхалан хүргэбэ.

БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

Бичурын аймагай свекло ургуулагшадые Бурят-Монголой АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха тухай

Сахарай свёклын үндэр баян ургаса хуряаха хэрэгтэ амжалта туйлаһанайнь түлөө Бурят-Монголой АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотануудаар иимэ хүнүүдые шагнаха:

Алфёрова Великонида Семеновнае — «Заря коммунизма» колхозой свёкло ургуулагша.

Артюкова Нина Семеновнае — «Заря коммунизма» колхозой свёкло ургуулагша.

Афанасьев Прокопий Савельевичые—XIX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ.

Борисова Ульяна Афанасьевнае— «Победа» колхозой свёкло ургуулагша.

Бурчевская Клавдия Аверьяновнае — «Победа» колхозой свёкло ургуулагша.

Гаврилова Надежда Яковлевнае — Бичурын дунда һургуулиин 9-дэхи классай һурагша.

Гаврилова Феония Елисеевнае — Калининай нэрэмжэтэ колхозой звеньевой.

Горюнова Валентина Федоровнае — Калининай нэрэмжэтэ колхозой свёкло ургуулагша.

Григорьева Любовь Михайловнае — Калининай нэрэмжэтэ колхозой свёкло ургуулагша.

Дульская Варвара Николаевнае — Чапаевай нэрэмжэтэ колхозой свёкло ургуулагша.

Жаркой Георгий Афанасьевичые—«Защита Мира» колхозой түрүүлэгшэ.

Кузьмина Евдокия Гавриловнае — Чапаевай нэрэмжэтэ колхозой свёкло ургуулагша.

Нетесов Гавриил Артамоновичые — Бичурын МТС-эй директор.

Никитина Евдокия Никифоровнае — «Победа» колхозой свёкло ургуулагша.

Петрова Наталья Касьяновнае — Калининай нэрэмжэтэ колхозой звеньевой.

Просвиренникова Ксения Мартыновнае — 19 партсъездын нэрэмжэтэ колхозой свёкло ургуулагша.

Родионова Павлина Перфильевнае — Калининай нэрэмжэтэ колхозой свёкло ургуулагша.

Смолина Елена Кирилловнае — «Победа» колхозой свёкло ургуулагша.

Смолина Мария Никифоровнае — «Победа» колхозой свёкло ургуулагша.

Тимофеева Эльвира Перфильевнае — Калининай нэрэмжэтэ колхозой свёкло ургуулагша.

Ткачева Полина Константиновнае — Кировэй нэрэмжэтэ колхозой свёкло ургуулагша.

Утенкова Нина Игнатьевнае — «Защита Мира» колхозой свёкло ургуулагша.

БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Д. ЦЫРЕМПИЛОН

БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь В. ОСТРОВСКАЯ.

Улан-Удэ, Соведүүдэй Байшан.
1958 оной мартын 19.

БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

Нүхэр А. А. Виноградовые Бурят-Монголой АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха тухай

Эбэртэ бодо малай үүлтэр һайжаруулха Сэлэнгын гүрэнэй рассаднигай директор, Бурят-Монголой АССР-эй Габьяата зоотехник А. А. Виноградовай түрэһөөр 50 наһа гүйсэһэнтэйнь, мүн ажаллажа эхилһээрнь 30 жэлэй үнгэрһэнтэй дашарамдуулан, тэрэшэлэн республика дотор мал ажал хүгжөөхэ хэрэгтэ габьяатай байһыень тэмдэглэн, нүхэр Виноградов Алексей Александровичые Бурят-Монголой АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха.

БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Д. ЦЫРЕМПИЛОН.

БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь В. ОСТРОВСКАЯ.

Улан-Удэ, Соведүүдэй Байшан,
1958 оной мартын 19.

БМАССР-эй Верхонво Соведэй Президиумэй Указ

Нүхэр Т. Н. Шмаковые Бурят-Монголой АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха тухай

Модоной буулгагдадаг, Выдринэй базын ахалагша шалгагша-инструктор Т. Н. Шмаковай түрэһөөр 70 наһа гүйсэһэнтэйнь, мүн ажаллажа эхилһээрнь 50 жэлэй үнгэрһэнтэй дашарамдуулан, олониитын ажалда эдэбхитэйгээр хабаадалсаһыень тэмдэглэн, нүхэр Шмаков Тимофей Никифоровичые Бурят-Монголой АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха.

БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Д. ЦЫРЕМПИЛОН.

БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь В. ОСТРОВСКАЯ.

Улан-Удэ, Соведүүдэй Байшан,
1958 оной мартын 19.

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

Залуу коммунистнуудай семинар

Өөрынгөө гэшүүдые, илангаяа залуу коммунистнуудые хүмүүжүүлхэ, тэдэндэ политическэ хатуужал олгохо хэрэгтэ Коммунистическэ парти саг үргэлжын анхарал хандуулдаг гээшэ.

Манай Кяхтын аймагай парторганизаци һая болотор энэ асуудалда анхарал һулаар табидаг байгаа гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

Ажал хүдэлмэридөө тон һайнаар хандадаг, түрүү нүхэдые партида абадаг байбашье, һүүлээрнь тэдэнтэй үдэр бүриин хүмүүжүүлгын хүдэлмэри ябуулхаяа мартажархидаг ушар байһан юм.

Тэрээнһээ боложо зарим нэгэн залуу коммунистнууд партийна ажабайдалда хабаадалсадаггүй, журам эбдэдэг байха юм. Жэшээнь, үнгэрэгшэ жэлдэ залуу нүхэд Дылыков, Агафонов, Дондокова, Чумиков гэгшэд журам эбдэдэг дээрэһээ партиин гэшүүнэй кандидадһаа гаргагдашоо.

Эхин парторганизацинуудта үнгэрһэн тоосоото һунгалтын суглаануудай, аймагай партийна конференциин болоходо залуу коммунистнуудые хүмүүжүүлгэдэ ехэ анхарал табигдажа, олон шүүмжэлэл гараһан, тодорхой шиидхэбэри абтаһан байгаа.

Энэ асуудалаар һүүлэй үедэ КПСС-эй айком зарим хүдэлмэри хэжэ байнхай. Тиимэһээ залуу коммунистнуудай үүргэ элитэ дээшэлнэ, ажалай түрүүшүүл олон боложо байна. Жэшээлхэдэ, залуу коммунистнууд һаалиишад Е. Колодина, Ц. Гыгмырова, А. Мостовская гэгшэд 1957 ондо үнеэн бүриһөө 1900—2080 литр һү һаагаад, мүнөө муу бэшээр ажаллажа байна.

Совхозой хонишод коммунистнууд нүхэд Цыбыктаров, Тодорхоев нэгэшье гарзагүйгөөр түл абажа байна.

Залуу коммунист Юрий Мазурин ажалдаа һайн жэшээ харуулхаһаа гадна, үдэшын һургуулида һуража, эрдэмээ дээшэлүүлнэ, мүнөө жэл 7-дохи класс дүүргэхэ юм. Тэрэшэлэн Юрий Мальцев пропагандистаар хүдэлнэ, Наушки тосхондо лекци, элидхэл ходо хэжэ байдаг.

Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой, оёдолой фабрикын, Наушки станциин эхин парторганизацинуудта залуу коммунистнуудые хүмүүжүүлхэ хүдэлмэри муу бэшээр табигданхай. Тэндэхи коммунистнууд бултадаа политкружогто һурадаг, партийна суглаанда эдэбхитэйгээр хабаададаг, журам нарин нягтаар сахидаг байна.

Хүмүүжүүлгын хүдэлмэри һайжаруулхын тулада үе үе болоод залуу коммунистнуудай суглаа, семинар үнгэргэдэг байха гэжэ КПСС-эй айком тогтоол абаба. Иимэ семинар февраль һарада боложо, 70-аад залуу коммунистнууд сугларaa.

«Советскэ Союзай Коммунистическэ парти — советскэ обществын хүтэлбэрилхы, залан ударидахы хүсэн мүн», «Коммунистическэ парти гэшүүдэйнгээ урда ямар эрилтэ табинаб» гэхэ мэтэ һонин лекцинүүдые тэдэнэр шагнаа. Тэндэ КПСС-эй айкомой секретарь Х. Х. Хандуев партиин Устав, гэшүүдэй уялганууд тухай тодорхойгоор хөөрэжэ үгөө.

Октябриин революцида хабаадалсагша, совет засагай түлөө эдэбхитэйгээр тэмсэһэн, 1917 онһоо КПСС-эй гэшүүн Иван Васильевич Цыпылов урдань хүндэ хүшэр үедэ коммунистнуудай яажа хүдэлдэг, партиин даабари яажа дүүргэдэг байһан тухай энэ суглаан дээрэ ехэ һониноор хөөрэжэ үгэбэ.

Мүн хизаар ороноо шэнжэлхэ, академик Обручевой нэрэмжэтэ музейн директор нүхэр Тугутов партиин түүхэ тухай, Ленин багша тухай дэлгэрэнгыгээр хэлэһэн байна.

Һүүлээрнь «Саша хүн боложо бэеэ бэелбэ» гэжэ хүдөөгэй коммунистнуудай ажал, үүргые харуулһан һонин кинокартина тэдэнэр хараба.

Үе үе болоод үнгэргэгдэдэг иимэ семинар залуу коммунистнуудые хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ, парторганизациин бүхы хүдэлмэридэ ехэ туһатай байна. Саашадаа иимэ семинарнуудые үнгэргэдэг байхабди.

П. Дагбаев, КПСС-эй Кяхтын айкомой эмхидхэлэй таһагые даагша.

Колхозно байгуулалтые саашадань хүгжөөхэ, машинно-тракторна станцинуудые хубилгаха тухай асуудалые республикын ажалшад зүбшэн хэлсэжэ байна

Ээдтэнь тушааба

Тори. (Телефоноор абтаба). Эндэхи МТС-эй трактор болон бусад техникые колхозуудта хубаарилан үгэлгэ үргэлжэлжэ байна. Карл Марксын, Калининай нэрэмжэтэ колхозууд экономическа арга боломжоёо тооложо, ажахыгаа гүйсэд хангаха техникэ МТС-һээ тушаан абаба. Урдань эдэ колхозуудай поли дээрэ хүдэлмэрилһэн механизаторнууд барандаа шахуу дурсагдагша колхозуудай гэшүүд болохо гэжэ шиидээ.

Калининай нэрэмжэтэ колхоз аймагай эгээл бага колхозуудай нэгэн юм. Таряанайнь талмай оройдоо 1000 шахуу гектар болодог. Бага-хан ажахытай энэ колхозшье 4 трактор, 2 комбайн, хамта 200 мянган түхэригэй техникэ абажа, ойрын 2—3 жэлдэ гүрэнтэй тоосохо гэжэ шиидээ. Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоз 400 мянган түхэригэй трактор, машина абаа.

Колхозуудта худалдагдаһан техникые ээдтэнь тушаан үгэхэ үедэ Ториин МТС-эй директор нүхэр Красиков механизаторнуудта саашанхи ажалдаа амжалта туйлахыень хүсэһэн байна.

Манай корр.

Колхозой ажал улам бүтэсэтэй болохол

«Колхозно байгуулалтые улам саашадань хүгжөөхэ, МТС-үүдые хубилгаха тухай» партиин Центральна Комитедэй февральска Пленумэй тогтоолые Бичурын аймагай Ждановай нэрэмжэтэ колхозой гэшүүд ехээр һайшааһан байна. Манай колхоз мүнөө олон һалбаритай, хүгжэнги ажахытай болоо. Жэл ерэхэ бүри колхозоймнай мүнгэн олзо нэмэнэ, 1957 ондо 2 миллион 500 мянган түхэригэй олзо оруулаа,—гэжэ колхозой түрүүлэгшэ С. Г. Бадмаев хөөрэбэ.

Өөһэдтөө хэрэгтэй машина, зэмсэгүүдые абахын тулада нэгэ миллион 400 мянган түхэриг гаргашалханъ. Тиигэжэ 22 трактор, тэрэ тоодо гурбан «ДТ-54» маркын, 17 комбайн, гурбан шэнэ С—6 комбайн болон сеялкэ, анзаһануудые абахаар хараална.

Энэ техникые зүбөөр хэрэглээд байбал, колхоздо ашагтай олзотой байха байна.

В. Зандаков.

Алишье колхоздо ошожо хүдэлхэб

Партиин ЦК-гэй февральска Пленумэй тогтоол хүдөө ажахыгаа улам хүгжөөхэ хэрэгтэ ехэ түлхисэ боложо үгэхэ байна. Трактор болон хүдөө ажахын машинануудые колхозууд худалдажа абаад байхадаа, бүрин хүсөөрнь ашаглаха болоно. Колхоз МТС хоёрой хоорондо гарадаг таагүй юумэн хойшолонгүй үгы болохо, ажалай эмхидхэл һайжарха болоно. Энээнтэй хамта абаһан продукциин гаргаша хорохо байна.

Манай МТС-эй харьяата колхозууд машина, техникэ худалдажа абаа. Колхоздоо тракторна бригада байгуулаа һаа, зохистой. Тиихэдээ 10 гаран трактортай байгаа һаань, инженер-механик гү, али агроном байха ёһотой. Арбаһаа үсөөн трактортай газарта техник-механик байха зэргэтэй. Колхоз бүхэндэ заатагүй агроном байха һэн гээд һанагдана.

Зарим колхозуудта мүнөөшье комплексно-тракторна бригада байгуулжа боломоор. Иимэ бригадануудые хүтэлбэрилхынь тула хүдөө ажахын мэргэжэлтэдые — агроном, зоотехник, техник-механик гү, али олон жэлэй дүршэлтэй болоһон тракторна бригадын бригадирые табихада яанаб.

Колхозой агрономууд, зоотехнигүүд одоол мүнөө колхозой үйлэдбэриие түсэблэхэ, ажал эмхидхэхэ, тоо бүридхэл һайжаруулха, ажалай нормо, түлбэриие зохёохо гэхэ мэтын хүдэлмэри эрхилдэг болохо ёһотой.

Бүхы колхозуудта тракторна хүдэлмэриин тоо бүридхэл хэхын тулада дүршэлтэй бэрхэ хүнүүдые — МТС-эй бухгалтернууд гү, али һай һайн тоо бүридхэлшэдые — табяа һаа, зохихо һэн.

Аймгүйсэдкомуудай дэргэдэ хүдөө ажахын управлени гү, али ямар нэгэн бүлэг мэргэжэлтэдые бии болголтогүй гэжэ һанахаар. Харин аймгүйсэдкомой дэргэдэхи түсэблэлгын комиссида, мүн аймгүйсэдкомой түрүүлэгшын орлогшонорой тушаалда хүдөө ажахын мэргэжэлтые табибал боломоор. Түсэблэлгын комиссиин дэргэдэ хоёр—нэгэн шалгагша-бухгалтернуудые бии болгоо һаа ямар бэ?

Үрэһэ шалгадаг лабораториие хубилгажа, энээниие үргэдхэхэ шухала. Жэшээнь, тэрээниие газарай хүрьһэ шэбхэжүүлдэг, тэжээл шэнжэлдэг агрохимсемлаборатори болгоо һаа һайн гээд һананаб. Иимэ лабораториие аймгүйсэдкомой дэргэдэ байгуулаад, колхоз бүхэндэ үрэһэ шалгадаг лаборатори байгуулалтагүй шэнги. Тиимэ лабораториие һайнаар хүдэлгэхын тулада һайн түхеэрэлгэ үгөөд, мүн дээдэ һургуулитай хүдөө ажахын нэгэ мэргэжэлтые томилходо яанаб.

Республикын Хүдөө ажахын министерствын мэргэжэлтэд-инструкторнуудаар бэрхэ шадабаритай хүнүүдые табиха, илангаяа наука болон пропагандын таһагта һай һайн мэргэжэлтэдые табиха гэжэ хэлэхэ байнаб. Энэ таһагнай түрүү колхозууд, совхозуудай дүй дүршэл шэнжэлжэ үзэхэ, тэрэниие республика дотороо дэлгэрүүлхэ үүргэтэй ха юм.

МТС-үүдэй хубилгагдаад байхада, РТС ехэ үүргэтэй байха болоно. Иимэ станцинуудай хүтэлбэрилэгшэдөөр шэнэ техникэ һайн мэдэхэ инженер-механигые заатагүй табиха хэрэгтэй.

Машинно-тракторна станцинуудай хубилгагдаад байхада, ямаршье колхоздо ошоод хүдэлхэдэм хамаагүй.

А. Говорунов, Бичурын МТС-эй главна агроном.

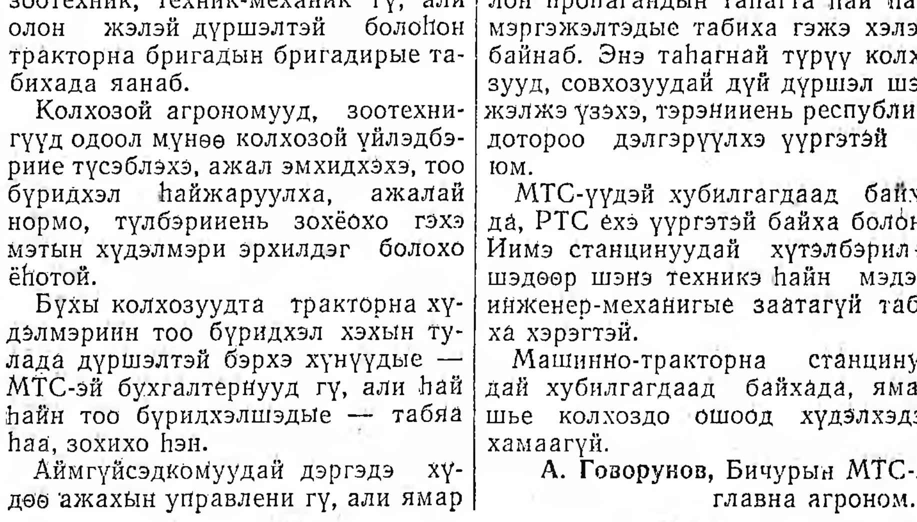

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Заиграйн аймагай Сталинай нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ **И. Я. Ботов** (баруун гарһаа), Шэнэ Бэрээнэй МТС-эй директор **И.И. Филиппов** гэгшэд колхозой худалдан абаха техникые шалгажа байна. **Ф. Сорокиной** фото.

Городоо гоё һайхан болгоё

(Улан-Удын горсоведэй сессиһээ)

Ажалшадай депутадуудай Улан-Удэ городой Соведэй ээлжээтэ табадахи сесси мартын 19-дэ боложо, 1958 ондо городой арадай ажахые хүгжөөхэ түсэб тухай горсоведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшын орлогшо нүхэр Хабаловай, городой 1958 оной бюджет тухай финансын таһагые даагша нүхэр Бестужевай элидхэлнүүдые зүбшэн хэлсээ.

Парти, Правительствын аша туһаар Улан-Удэ городнай жэл бүри болбосон түхэлтэй боложо, ажахынь хүгжэжэ байна гэжэ элидхэлшэд, үгэ хэлэһэн депутадууд тэмдэглэбэ.

Үнгэрэгшэ жэлдэ продукци гаргаха түсэбөө городой предприятинууд 100,3 процент бүхы дээрэнь дүүргэжэ, гурба миллион шахуу түхэригэй продукци түсэбһөө гадуур бүтээгээ. Эд бараанай эрьесын түсэб 102 процент дүүргэгдээ гэхэ гү, али 1956 онойхиһоо зуугаад миллион түхэригөөр ехэ болоо.

Байрын олон гэр, поликлиникэ, кинотеатр, хэдэн магазин баригдаа.

Гэбэшье, городой арадай ажахые хүгжөөхэ түсэб муугаар дүүргэгдэнэ, бидэ өөрынгөө түрэл городые болбосон түхэлтэй болгохо гэһэн мүрысөөндэ читынхидһээ гээгдэжэ ябанабди гэжэ сесси дээрэ үгэ хэлэгшэд тэмдэглэбэ.

Городой хэдэн олон предприятинууд продукци гаргаха гүрэнэй түсэб дүүргээгүй. Илангаяа горпромкомбинат мебель, хүүгэдэй гутал хубсаһа гэхэ мэтые бүтээн гаргаха түсэбөө дүүргэнэгүй. Городой коммунальна предприятинууд үшөө муугаар хүдэлнэ. Бани, прачечна, парикмахерскнууд ажалшадые муугаар хангана.

Горсоведэй гүйсэдкомой худалдаа наймаанай, арадай гэгээрэлэй таһагуудай хүдэлмэридэ хэдэн олон дутуу дунданууд бии байһаниинь сесси дээрэ элирүүлэгдэбэ.

Хүүгэдэй сад, яслинууд үсөөн байһаар, һургуулинуудта политехническэ һуралсал муугаар табигданхай, мастерскойнууд баригданагүй.

Ажалшадые байраар хангаха асуудалда анхарал багаар табигдана. Городой барилгын 12 организациин оройдоол долоониинь түсэбөө дүүргэдэг. Гэрнүүд шанар муутайгаар баригдана.

Трамвай, канализаци, водопровод бариха гэхэ мэтын шухала хүдэлмэри унжагайрна.

Эдэ бүхы дутуу дундануудые усадхаха, городойнгоо ажалшадай ажаһуудал һайжаруулха тухай ехэ анхаралаа табижа депутадууд үгэ хэлэбэ.

— Эмшэд дуталдана, бэеэ үзүүлхын тула үбшэнтэн ехэ сагаа һамшадаг. 1958 ондо больница, поликлиникэ олоор барюулхын тула мүнгэн зөөри бюджедээр ехээр хараалаял,— гэжэ депутат нүхэр Имешкенов хэлэбэ.

Гэрэй болон бэшэшье барилгануудай шанар һайжаруулха тухай депутадууд нүхэд Русаков, Армянинов, Афанасенко, Мартьянов үгэ хэлэбэ.

Городойнгоо һургуулинуудай ажалда хододоо туһалдаг байха, мастерской, хүүгэдэй сад болон яслинуудые олоор бариха, хүүгэдээ зүбөөр хүмүүжүүлхэ ёһотойбди гэжэ депутадууд Санникова, Коваленко тэмдэглэбэ.

Тэрэшэлэн депутадууд Ножкин, Паленов, Бервицкий сесси дээрэ үгэ хэлээ.

1958 оной городой арадай ажахые хүгжөөхэ түсэб болон бюджедые сесси баталан абаа.

Мүн сесси эмхидхэлэй асуудал хэлсэжэ, горсоведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшын орлогшо байһан нүхэр Константиновае үбшэнэй шалтагаанаар ажалһаань сүлөөлжэ, орондонь нүхэр В. Д. Минеевые һунгаба.

Л. Цыдыпов.

Эд хэрэгсэлэй цехтэ

Улан-Удын мяха-консервын комбинадай дэргэдэ үргэн хэрэглэлэй эд бараа үйлэдбэрилдэг тусхай цех нээгдэһээр үнихэн болоо. Түрүүшын үедэ энэ цех зэр зэмсэгээр хүсэд хангагдаагүй дээрэһээ хангалтагүйгөөр хүдэлмэрилһэн байгаа.

Һүүлэй үедэ комбинадай энэ цех элдэб хэрэгсэл бүтээхэ оньһото техникээр элбэгээр хангагдаа. Тиигэжэ элдэб янзын шагта, һам, шатар, гуурһанай эшэ болон бусад хэрэгсэл малай яһаар, эбэрээр хэдэг болонхой. Январь һарын хүдэлмэриин дүнгөөр тус цехынхид социалистическэ мүрысөөнэй түрүү зэргэдэ гаража, комбинадайнгаа дамжуулгын Улаан туг мүнгэн шантайгаар абаһан байна.

Тэрэ гэһээр хоёр һара болохоёо байна. Эд хэрэгсэл үйлэдбэрилэгшэд туйлаһан тэрэ амжалтаяа арьбадхахын түлөө саг үргэлжэ оролдоно. СССР-эй Верховно Соведэй һунгалтын үдэрые ажалай шэнэ амжалтаар угтаха гэһэн үгэеэ дүүргэжэ шадаа. Нүхэр Нетесовой хүтэлбэрилдэг бригада суута шахтёр Николай Мамайн үүсхэл хэрэглэн, халаан бүхэнэйнгөө нормые холо үлүүлэн дүүргэнэ. Тиин халаан соо тус бригадынхид 300 һам һайн шанартайгаар бүтээнэ.

А. Шестаков.

КОЛХОЗУУДАЙ АЖАХЫ ТҮРГЭНӨӨР ХҮГЖЭНЭ

Бэшэгүүдэй шэнжэлэл

Үнгэрһэн февраль һарада республикымнай колхозуудта тоосоото-һунгалтын суглаанууд болоһон байна. Холын Хойто-Байгалай, Курумканай аймагһаа эхилээд, үргэн хонгор Хэжэнгэ, Яруунa хүрэтэр, Түгнын уужам талаһаа Санага, Зэдэ илгадгүй баян дэлгэр ажаһуудалтай боложо, түрэл партиингаа, совет засагайнгаа табиһан асари ехэ зорилгонуудые амжалтатайгаар шиидхэхэ хэрэгтэ хубитаяа оруулжа байһан тухайгаа тэрэ суглаанууд дээрээ хэлсэжэ, шэнэ шэнэ уялгануудые абаһан байна.

Манай хүдөө бэшэгшэд тэдэ суглаанууд тухай мэдээсэхэдээ, үнгэрһэн жэлдэ колхозуудай ниитын ажахын хаа хаанагүй нилээд бэхижэһэн, олзо доходойнь хараа байса ехэ болоһон, хүнүүдэй эдэбхи үүсхэлэй хэзээ хэзээнэйхиһээ дээшэлһэниие тэмдэглээ.

Хойто-Байгалай аймагай «II-ая пятилетка», Сталинай нэрэмжэтэ колхозуудай ажахын жэлэй дүнгүүд тушаа хүдөө бэшэгшэ нүхэр **И. Б. Цыбиков** дэлгэрэнгыгээр бэшээ. **Аймагай госбанкые эрхилэгшэ байһанаа партиин уряагаар колхоздо ошожо, «II-я пятилетка» колхозой түрүүлэгшээр һунгагдаһан нүхэр Ф. Т. Ганюгин эдэбхи үүсхэлтэйгээр хүдэлжэ, хоёрхон жэлэй туршада колхозоо танихаар бэшэ болгоо. 1957 оной ажахын жэлэй дүнгөөр энэ колхоз ажалта үдэр бүридөө 29 түхэриг хубааһан байна.** Энэ үедэ колхоз дотор ехэ ехэ барилганууд хэгдээ. Айлай һууха 5 гэр, эхин һургуулиин байшан, колхозой склад баригдаад, мүнөө магазинай уужам ехэ гэр барижа эхилэнхэй. Энэ колхозой гэшүүд үбгэн залуу илгадгүй эдэбхи оролдосотойгоор ажаллана. Саашадаа олзо доходоо бүри ехэ болгохын тула холын хүбшэ газарта ошожо, агнахаяа, тэндэ тусхай гэр байра барилгада 15 мянган түхэриг һомолоо. Мүн 100 толгой ороһоо адагынь 80 инзага абаха хүсэлэнтэй.

Нүхэр Цыбиков Сталинай нэрэмжэтэ загаһа олзоборилдог артелиин нилээд һайн амжалта туйлаһан тухай бэшэнэ. Энэ артелиин ажахы бүхы талаараа һалбаран хүгжэнэ. Загаһа барилгын хажуугаар адуу малайнь ашаг шэмэ дээшэлнэ, ороохо таряанай нилээд һайн ургаса хуряагдаа. **Овощь, хартаабха худалдажа, 87 мянган түхэриг мүнгэ жасадаа оруулаа. Эдэ бүгэдынгөө ашаар үнгэрһэн жэлдэ автомашина, трактор худалдажа абаад, электростанци барижа, тосхоноо электрын гэрэлээр яларуулба.**

Курумканай колхозуудай хонин ажалаа хүгжөөжэ, жэлһээ жэлдэ олзо доходоо дээшэлүүлжэ байһан тухай тэндэһээ нүхэд **О. О. Намжилон, К. П. Бадмаев** гэгшэд бэшээ. **Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз 1957 ондо гүрэндөө 573 центнер һайн шанартай ноохо тушаажа, 2 миллион 389 мянган түхэриг олзо олоо. Колхозой бүхы мүнгэн олзо доходынь 4 миллион гаран түхэригтэ хүрөө.** Энээнэй ашаар артелиин гэшүүд 1952 ондо ажалта үдэр бүридөө 1 түхэриг 46 мүнгэ абаһан байгаа һаа, үнгэрһэн жэлдэ 9 түхэриг 24 мүнгэ абаа. Хонишон Бадмаевай бүлэ ажалта үдэртөө 37 мянган түхэриг мүнгөөр абаа. Колхозой гэшүүд хамтынгаа суглаан дээрэ артелиингээ ажахыда хэрэглэгдээгүй байһан арга боломжонуудые элирүүлжэ, колхозойнгоо түрүүлэгшээр С. А. Цыбиковые дахин һунгаа.

Эндэхи Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой тоосоото-һунгалтын суглаан тушаа нүхэр **Намжилон** мэдээсэнэ. Энэ колхоз үнгэрһэн жэлдэ 3 миллион 178 түхэриг олзо оруулаа. Тиин тус артель гурбан жэлэй урда тээ 1 миллион 300 мянган түхэриг олзотой байһан юм. Колхознигууд ажалта үдэр бүридөө 7 түхэриг мүнгэ хубаагаа.

Яруунын аймагай колхозуудай туйлаһан амжалта тухай манай хүдөө бэшэгшэд **Д. Чимитов, Ц. Н. Номтоев, А. В. Баендуев** гэгшэд бэшээ. Үльдэргын сомсоведэй «Победа» колхоз (түрүүлэгшэнь нүхэр Р. Ц. Базарон) ниитынгээ ажахые шадабаритайгаар ударидажа, үнгэрһэн жэлдэ урда жэлэйхиһээ 880 мянган түхэригөөр ехэ олзо олоо. **Жэлэй дүнгөөр колхознигуудай ажалта үдэр бүридэ 8 түхэриг 80 мүнгэ, 1,2 килограмм таряа хубааһан байна. Үхэршэн Цыбикжап Будаевай бүлэ 20775 түхэриг мүнгэ, 28 центнер таряа абаа. Колхозой залуу агроном ажалта үдэртөө 15 мянган түхэриг абаһан байна.**

Мүн тэндэхи «Коммунизм» колхоз үнгэрһэн жэлдэ 2 миллион 700 мянган түхэригэй олзо доход... жо, ажалта үдэр бүридөө 6 тү... хубаагаа. Ниитын адуу малай... шэмэ жэлһээ жэлдэ дээшэлнэ... дондо 100 үнеэн бүриһөө 101... абтаа, хонин бүриһөө гурбан... грамм шахуу ноохон хайшала... Сабшалангай газарай уһалуу... һайжаруулжа, үбһэ ногооной... баян ургаса хуряагаа. Жэлэй... шада больница, һургуули, эле... станци, почто, гараж гэхэ мэты... ехэ барилганууд баригдажа, ... һэн байна. Хэдэн олон колхо... гуудта шэнэ гэр баригдаа.

Энэ томо колхозһоо Кировэй нэ... рэмжэтэ колхозшье гээгдэнэ... Тус колхоз ажалта үдэр бүри... түхэриг 50 мүнгэ, 2,2 килогр... шэниисэ, 50 грамм мяха хуба... байна. Олохон колхознигу... бүлэ ажалта үдэртөө арбаад м... ган түхэриг мүнгөөрнь, 25—30 ц... нер таряагаар абаа. Үнеэн бү... нёдондо 1617 килограмм һүн һ... даа.

Тиигэбэшье, энэ колхозой а... хүдэлмэридэ дутагдалнууд ... бии. Нэн түрүүн эндэ ехэ ма... олоброо һубайрдаг зангаараа... гэрһэн жэлдэ 100 эхэ малһаа 6... гал, 69 хурьган, эхэ гахай бүр... 11 поршоонхо абтаһан б... Ороохо таряагаа гол түлэб х... хахалагдаһан газарта таринжа, ... ряалгын үедэ гээлтэ ехээр гар... һан дээрэһээнь бага ургаса аб... Гектар бүриһөө арайхан г... центнер ороохо, 57 центнер ... таабха абаһан байна. Эдэ бүхы ... тагдалнуудаа энэ жэлдэ усад... гэжэ колхознигууд шиидээ.

Ниитын ажахын хурдан т... нөөр хүгжэжэ, колхозниг... ажаһуудалай улам баян дэлгэ... ложо байһан тухай Хэжэнгын а...

«Люберецкие поля орошени...» гэжэ Москвагай шадар байдаг с... хозой Культурын шэнэ байшан... ураһһайханай самодеятельност... элдэб кружогуудта мүнөө жэл 3... гаран хүн ябана.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: фотокружо... гэшүүд лаборатори соо хүдэл... байна.

ТАСС-эй фотохронико.

Шэл фундаменттай гэрнүүд

КИЕВ. (ТАСС). Одессын б... баледэй байшангай дорохи ... хэдэн жэлэй урда тээ һуужа... һэн байна. Дэлхэй дээрэ эгээ... хим театрын байшангуудай нэг... хосороохогүйн тулада фунда... доронь шэнгэн шэл оруулха ... шиидхэгдэһэн байгаа.

Энэ ушарһаа уламжалан, э... тэд, барилгашад иимэ юумэ ... ба: элһэн мэтэ һэрхигэр хүрь... газар дээрэ гэр баряад, тэрэ... рыень шэнгэн шэлээр бэхижү... болохо аргагүй юумэ аа гү? ... шэнгэн шэл тон орёо аргаар ... тээгдэдэг, тиигээдшье нилээд ... тэй юм. Барилгын энэ үнэтэ ... риалые яажа үнэгүй болгохоб...

Украинын эрдэмтэд элдэб ... туршалга хэһэнэйнгээ һүүлээ... рилгада хэрэглэгдэхэ шэнгэн ... шэнэ аргаар абадаг болохо ... дурадхал оруулаа. Тиигэжэ. К... заводуудай нэгэндэнь Дне... эрьеэр хэбтэдэг юрын элһ... шэнгэн шэл абтаһан байна. Х... аргаар бүтээһэн шэлдэ ор... энэ шэл хоёр дахин үнэгүй ю...

«Главкиевстройн» хүдэлмэр... шэд тиимэ шэнгэн шэлээр бэхи... лэн, нютагай элһээр фундамен... дэг болонхой. Киевтэ иимэ ... фундамент дээрэ 5 дабхар ба... гэр баригдахань. Байшангу... фундаментда шэнгэн шэлэй х... лэгдэдэг болоходо, барилгын ... сэн доошолхо байна.

Бүгэдөөрөө байратай болобо

НОВОСИБИРСК. (ТАСС). ...восибирскын радиогой зүйлнү... бүтээдэг заводто нёдондо ж... мартда байрада хэрэгтэй 200 ... список байһан юм. Байшан... мартда энэ список заводой а... та тушаагдаа. Ушарынь 200 ... бүгэдөөрөө шэнэ һайн бай... болонхой.

Бурят хэлэ бэшэгэй асуудалнуудые зүбшэн хэлсэлгэ

Абтаһан үгэнүүдые зүбөөр бэшэхэ

...р С. Цыренов абтаһан үгэ... бэшэлгэ гуримшуулха ту... зүб асуудал табиба. Тиимэ ...дыеород янзаарнь бэшэхэ С. Цыренов дурадхаад, энээ... баримтануудаар батална: «...яряанай хэлые, шадаал һаа, ...турна хэлэндэ дүтэрхы бол... 2). «...түрэлхи хэлэ бэшэг шу..., һурагшад зарим ород ...дые зүб бэшэжэ һайн шадаха ... Тиихэдэ эдэ үгэнүүдые һу... ород болон бурят хэлэн... бэшэхэнь дамжаггүй, ал... болихо».

...эхи баримтыень хараад

...й һанахада, яряанай хэлые ...турна хэлэндэ дүтэрхы бол..., абтаһан үгэнүүдые тэрэ ...нь бэшэхэ бэшэ, харин лите... хэлэеэ хүгжөөхэ ёһотойбди. ...матика, литературна хэлэн, ор... нэгэ газартаа байдаг бэ... улад зоной хэлэндэ боло... байдаг бүхы хубилалтануудай ...йн зүйлнүүдыень бэедээ шэн... хүгжэдэг гээшэ. Яряанай хэ... ...рынгөө шэмэ шүүһээр лите... ...на хэлые ундалуулна ха юм. ...абтаһан үгэнүүдые яажа ...тэйб? Ородоорнь гү, али бул... бурядшалха гү? Эндэ али нэ... гэһэн ганса харюу байжа ...ггүй. Ямар үгэб, тэрээнһээ ... байна.

...й һанахада, гэр байдалда, ажахыда үргэнөөр хэрэглэгдэдэг — абтаһан үгэнүүдые (үни, һаяыншье һаань) бурядаар, хэлэгдэдэг ёһоорнь бэшэхэ. Тиихэдэ ниитын, научна, техническэ терминүүдые ород янзаарнь бэшэхэ. Хэрбээ «паабриха» (фабрика), «тараактар» (трактор), «хамбааян» (комбайн), «битирнар» (ветеринар) гэхэ мэтээр зоной хэлсэдэгээр гээд лэ бэшэхэ болоо һаа — таарамжагүй байха.

Абтаһан үгэнүүдэй бэшэлгые гуримшуулха талаар иимэ юумэ хээ һаа ямар хаб:

1. Абтаһан үгэнүүдыеородшье, бурядшье бэшээр бэшэхэгүй. Жэшээнь: «прооболхо», «сүүмкэ» гэхэ мэтэ.

2. Бурят хэлэндэ бии үгэнүүдые ямаршье шалтагаангүйгөөр, абтаһан үгэнүүдээр һэлгэхэгүй: жэшээнь: «бидруу» (хүнэг гэхэдэ яахаб?), «харбаад» («орон», «шэрээ» гэхэдэ юуниинь мууб?).

3. Абтаһан үгые удхаараа ондоо бурят үгөөр һэлгэхэгүй. Жэшээнь. С. Цыренов, «лаампые» «дэнгээр» һэлгэхэ гэжэ дурадхана.

4. Абтаһан ямар нэгэ үгые олон янзаар бэшэхэгүй. Жэшээнь: «Бороздоо», «бураздаа», «бурзнаа» г.м.

5. Абтаһан үгэнүүдые бурядшалһан словарь гаргаха.

А. Содномов, багша.

Оршуулга тушаа

...нютагуудта түрэлхи бурят хэлээ... ...далдадаг дээрэһээ, ородоор бэшэһэн ...й һонин зүйлнүүдые ойлгожо ядал... ...дал али олон ушардаг. Мүнөө үедэ ...нин үхибүүдһээ гадна, бурят хэлэн газетэ, номуудые уншадаг наһатай... ...ууд олошороо.

...гай библиотекэнууд соо орожо ха... «Мүнөө үеын герой», «Капитанай ...», «Таряа хадалга» гэхэ мэтэ зо... ...дай оршуулганууд, манай эндэхи ...хёолшодой зохёолнууд уншагшадай ...жа, элэшэһэн байдаг агша. һая... ...шуулагдаһан «Робинзон Крузые» ехэ ...й һонирходог, түргэ түргэнөөр бэе ...лсан уншадаг гээшэ. Харин тэрэ ...од хэлэн дээрээ манай библиотекэдэ ...һээ нааша байһан байха юм.

...энээн дээрэһээшье харахада, оп... ...а яһатанай уран зохёолшодой һо... номуудые бурят хэлэн дээрэ ор... шухала байһаниинь элирнэ бэзэ. ...бүхы дэлхэйдэ мэдээжэ, классигуу... ...н мүнөөнэйшье бэлигтэ уран зо... ...дой номуудай оршуулга тон үсөөн ...даа. Тиихэдэ манай хүршэ Монгол ...уран зохёолшодой номууд (нэгэ хэ... ...гүүдһээ гадна) роман, повесть г. м. ...зохёолнууд юундэ бурядшалагдадаг... ...гүйб? Манай бурят уншагшад аха... ...айнгаа ажабайдал, ажал хэрэг ту... ...гүй һонирхожо уншаха бэлэй.

...уран зохёолой литературын талаар ...һашагүй муугаар оршуулагдаһан ...номуудшег дайралдадаг.

...математика, физикэ, хими гэхэ ...предмедүүдэй номууд соо муугаар ор... ...һан юумэ маша олоор олдохо бай...

...математика, физикэ болон химиин учеб... ...ые оршуулхада юундэ хүшэр бэ гэ... ...түлэбтөө терминүүдынь һурагша... ...удхаараа ойлгогдожо, тогтони... ...болоно гэжэ һанамаар. Гэбэшье, ...оршуулжа боломоор, заримдаа ...оршуулхаар байтарнь оршуулангүй,ород үгэнүүдые бурядаар зохилдуулаад орхижорхиһон ушар байдаг (знаменатель... г. м.). Тусгаар нэгэ жэшээ абаад харая: **«Положительна тоотой абсолютна величина гэжэ энэ тоо өөрөө нэрлэгдэдэг. Отрицательна тоотой абсолютна величина гэжэ тэрээндэ тад һөөргэ положительна тоо нэрлэгдэдэг. Нулиин абсолютна величина нуль юм».** (Киселевой алгебра I. Улан-Удэ, 1955 он, нюур 20).

Энэ жэшээе харахада, «положительна, отрицательна тоонууд», «абсолютна величина» гэһэн үгэнүүдые удхаарнь оршуулжа боломоорншье һаань, орёо терминүүдые оршуулхаһаа һэргылээд, тэрэ руунь бэшэжэрхёо гэжэ бүгэдэндэ ойлгосотой бэшэ аал. Тиихэдэ Киселевой «Геометриин» оршуулгадахи «сэхын тайрадаһа» гээшые даб дээрэ ойлгохонь хүшэр. Гэбэшье, хэрбээ багшын һурагшадтаа «сэхын тайрадаһые» һайса ойлгуулжа үгөөд, термин болгоод байгаа хада, һурагшад «отрезок прямой» гэжэ хүсэд ойлгоод ябахань дамжаггүй.

Дээрэ дурсагдагша «положительна, отрицательна» тоонуудые «зүб, буруу тоонууд» гэбэл, зарим нүхэд тэрэшни «правильные, неправильные числа» болошоо гэжэ арсалдаха байха. Тиихэдэ ород хэлэндэмнай «правильные, неправильные дроби» гэхэһээ бэшэ, «правильные, неправильные числа» гэжэ ойлгобори үгы ха юм даа. Ушар тиимын тула «зүб, буруу тоонуудnай» мүн лэ саашаа хүсэд ойлгобори болоод лэ байха жэшээтэйл даа.

Тиимэһээ, математикада хабаатай бүхы терминүүдые (тиимэшье тухайгүй олон бэшэ байха) удхаарнь оршуулжа баталаад, саашань дэлгэрүүлээ һаа, манай бурят хэлые улам баяжуулан, оршуулгануудыемнай бури һайжаруулхань лабтай. Тэрэгүй һаа оршуулгануудnай надежнүүдтэ бурядаар зохилдуулһан зандаа, ород үгэнүүд болошоод, бурят хэлэнэймнай баялигые балартуулна.

Л. Мункуев, багша.

Улекчин тосхон.

...Сталинай нэрэмжэтэ колхоз... нүхэр **Д. Ц. Дамбаев,** Му...бэрэй аймагай «Ошон» колхоз... нүхэр **Б. Ц. Цыренов,** Зэ... аймагай Борьёогой Сталинай нэрэмжэтэ колхозһоо нүхэр **Ц. Цы...лов,** Түнхэнэй аймагай «Путь ...» колхозһоо нүхэр **Ж. Бир...,** Сэлэнгын аймагай «Коммунизм» колхозһоо **С. Ш. Шарапов,** ...нэй аймагай «Победа» колхозһоо нүхэр **Б. Шоенов** гэгшэд мэ...бэ.

...гын аймагай «Улаан Орон... «Коммунизм» колхозуудай жэ... дүнгүүдые жэшэжэ, тус аймаг... нүхэр **С. Борхонов** һонирхол... ...бэшээ. Энэ хоёр хүршэ ...ажалша зоноороошье, газа... адуу малайнгаа тоогоор, тэ... ...үүлтэрээр адлирхуу аад, үнгэрһэн жэлэй эсэстэ хоёр ...дүнтэй байшоо. **«Коммунизм» ...нүгөө колхоздоо орходоо ...бүриһөө 238 килограмм һү, ...бүриһөө 28 үндэгэ багаар «Улаан Оронго» колхозойхид ...малһаа 25 тугал, 7 хурьга ...олые түлжүүлээ.** ...орхин гүрэндэ шадал һайн... тушаана. Тиигэбэшье, энэ колхоз тон адляар ажалта үдэр ...һан байна. «Улаан Орон... колхоз ажалайнгаа эмхидхэлые ...һайжаруулжа, урда жэлэй... 3444 ажалта үдэр багаар ...лаа. Нүгөөдүүлынь ажалта ...ээ, ажалай эмхидхэлдэ хайша ...хандажа, урда жэлэйхи... 24660 ажалта үдэр ехээр гар...лаа.

...эргшэ жэлэй дүнгүүд тушаа ...худөө бэшэгшэдэй тобшо ...хэлнүүдые шэнжэлжэ үзэхэдэ, ...түрүүн колхозууднай нилээд ...боложо, олзо доход элбэгтэй бо... байна гэжэ ойлгохоор. Энэнь мүнөө үедэ, «Колхозно байгуулалтые улам саашадань хүгжөөхэ, МТС-үүдые хубилгаха тухай» КПСС-эй ЦК-гэй февральска Пленумэй түүхэтэ тогтоолые бэелүүлхэдэ түшэг тулгуури боложо үгэхэ болоно бшуу.

Нёдондо жэлэй дүнгүүдые зүбшэн хэлсэхэ зуураа, колхознигууд ажалай эмхидхэлые һайжаруулха, хүсэ зөөри багаар гаргашалжа, эдеэ хоолой зүйлые элбэгээр абадаг болохо асуудалда анхаралаа ехээр табяа. Энэнь тон һайшаалтай. Илангаяа мүнөө үедэ, колхозуудай трактор, машинануудые худалдан абажа байхада эдэ асуудал ехэ шухала удхашанартай болонхой.

Республикымнай түрүү колхозууд бури үнгэрһэн жэлдэ комплексно бригадануудтаа ажахын тоосоое зарим тэдыгээр нэбтэрүүлжэ, жэлэй эсэстэ колхознигуудай ажалта үдэртэ мүнгэ, таряа талхыень бригадынь ажалай дүнгөөр жэшэжэ хубааһан байха юм. Саашадаа колхозуудта тоо бүридхэлые улам нягта һайн болгожо, хаа хаанагүй бригадануудта ажахын тоосоое нэбтэрүүлжэ эхилхэ хэрэгтэй болоод байна. Тиигээгүй сагтаа колхозой ажахые тодорхой һайнаар хүтэлбэрилжэ, худөө ажахын продуктнуудай өөрын үнэ сэнгые химдаруулхань бэрхэтэй бшуу.

Колхозуудай правлени болон партийна эхин организацинууд тоосоото болон тоосоото-һунгалтын суглаан дээрэ колхознигуудай оруулһан дурадхалнуудые, шүүмжэлгые бүридхэжэ, правлениингэ заседанида зүбшэн хэлсээд, тусхай хэмжээ абаха ёһотой. КПСС-эй ЦК-гэй февральска Пленумэй түүхэтэ тогтоолые бэелүүлэн, республикымнай колхозууд 1958 ондо бури ехэ амжалта туйлахань дамжаггүй.

Зонһоо эшэһэн зоотехник

1.

Улан-Удэдэ
Урган томожоһон,
Институт дүүргэжэ,
Эрдэмтэй болоһон,
Зоригтой, омогтой
Зоотехник —
Шагдарон Шагжа
Шарапович
Арад зонойнгоо,
Алдарта оронойнгоо
Аша туһада
Ажаллаха гэһэн
Арюун хүсэлөөр
Томохон колхоздо
Томилогдон ошобо.

2.

Һанаандань ороогүй
Һаад тойбо
Хүбүүнэй урда
Хүндэлдэн байба:
Ород хэлэндэ
Онсо бэрхэ аад,
Үндэһэн хэлэндээ
Үтэли байшаба.
Буурал эжын
Бурядаар хэлэхэдэ,
Үнеэшэнэй ерээд,
Үгэ һурахада
Хэлэхэ гэхэдээ
Хэлэниинь ээдэлдэн,
Улайжа эшэшоод,
Урдаһаань гэтэшоод,
«Орохо нүхэеэ»
Оложо ядан,
Байжа үгэхэ
Баатай байба.

3.

Үбгэд хүгшэдтэ
Үгээ ойлгуулжа,
Үнэн зүрхэнһөө
Хөөрэжэ ядахадаа
Зонһоо эшэжэ
Зободог болобо.
Гэмээ гэмшэн,
Гэмэрэн гутаран,
Толгойгоо гансааран
Тоншожо һуухадаа
Эхэ эсэгэдээ
Иигэжэ бэшэбэ:
«Холынхёо хаража,
Хожомойхёо бодожо,
Түрэлхи хэлэндээ
Һураагүйдөө
Түбхын түрүүндэ
Өөрөө зэмэтэйб!
Захадан, зандаран,
Заагаагүйдэтнай
Гомодон таанартаа
Голхоржо ябанаб.
Хото, хүдөөгэй
Бурят залуушуул
Хожомойхёо бодожо,
Холынхёо хаража,
Хоёр хэлэеэ
Тэгшэ шудалһай!»

4.

Шагжа мүнөө
Шангараад байна:
Үзэглэл, дүрим,
«Үнэн» газетэ,
«Үүрэй толон»,
«Байгалай толон»,
Толи бэшэг
Гэхэ мэтын
Томо жэжэ
Элдэб «зэмсэг»
Обоо хүбөө
Оложо абаад,
Үдэр һүнигүй
Үсэдөөр нэтэрэн,
Үндэһэн хэлэеэ
Үзэжэ оронхой.

Ш. Нимбуев.

ШЭНЭ ОРШОН БАЙДАЛ

Бурят хэлэ бэшэгэй асуудалаар болоһон суглаанай һүүлээр.

—Бурят хэлэ бэшэгээ шудалхал хэрэгтэй болоод байна.

Ф. Балдаевай зураг.

П. ХОРЛОО

Хүхэ эшэгэн

☆

(Хүүгэдтэ зорюулагдаһан үльгэр)

☆ ☆

Монгол уран зохёолшо П. Хорлоо үхибүүдтэ зорюулжа, уншахада нугархай уран хурса зохёолнуудые бэшэдэг юм. „Хүхэ эшэгэн“ гэһэн үльгэрөө нүхэр Хорлоо ,,Б.-М. үнэн“ газетын редакцида эльгээһэн байгаа. Поэт Г. Чимитов тэрэниие́нь бурядшалаа

I.

Дүнгэжэ һаяхан гараһан
Дэлдэн хүхэ эшэгэн
Дэншэжэ ядан бодожо,
Тэнжэжэ ядан зогсожо,
Оодон һүүлээ годолзуулан,
Охотор хамараа һэртэлзүүлэн,
Май! май! майлажа,
Малай хойноһоо бараадана.

II.

Нойтон үһэниинь хатаагүй
Нойрмог жаахан эшэгэн,
Нэгэ хоёр алхажа,
Нааша саашаа ганхан,
Һалхинай ая соо найгажа,
Һанжан унаха гэхэдэнь,
Һайхан хонгор эхэнь
Һахалаа дэбдин тодобо.

III.

Нара һалхи үзөөгүй
Нялха жаахан эшэгэнэйнгээ
Нэгэ хоёр алхажа,
Нааша саашаа ганхажа,
Үүлэнэй һүүдэртэ дайрагдан
Үдэр дунда даарахадань,
Эльгээрээ эхэнь нэмэрлэжэ,
Элшээрээ эшэгээ дулаасуулба.

IV.

Шомбогор монсон хушуутай
Шодогор хүхэ эшэгэн
Нэгэ хоёр алхажа,
Нааша саашаа ганхажа,
Уураг һүеэ эрин,
Умдаа хүрэн ерэхэдэнь,
Ашата эхэнь угтажа,
Амтата уурагаараа хооллуулба.

V.

Эшэгэниинь үдэжэ томо болоо.
Эбэрынь ургажа хурса болоо.
Үргэн дороо һахал ургаа.
Үбсүүн дундаа монсогтой болоо.
Эрье дээгүүр харайдаг болобо.
Энхэ тобироор дабхидаг болобо.
Эрхэлжэ тогложо наададаг болобо.
Эрхим хөөрхэн эшэгэн болобо.

**
*

Хорёон соогуур ябахадань
Хони ямаан мүргүүжэ гээд,
Хүдөө бэлшээридэ ябахадань
Хүхэ шоно барюужа гээд,
Хөөрхэн тэрэ эшэгые
Хүн бүхэн хайрлана,
Хүхэ борохон эшэгые
Хүүгэд бултa хөөршөөнэ.

VI.

Хожомой нэгэ үдэр
Хонин һүрэгэй бэлшээридэ
Данхагар нэгэ һэрхын
Дайлан добтолон орожо,
Аашатай хүхэ эшэгые
Ара үбэргүй мүргэхэдэнь,
Эбэрээрээ үлүү боложо,
Эршээрээ дабан булижа,
Хурганай шэнээн эбэрыень
Хухалхаа һанажа байхадань,
Энхэргэн эхэнь ерэжэ,
Эшэгээ һалгаажа абаад,
Эрхэлүүлэн наадхуулжа байгаад,
Эшэгэндээ иигэжэ хэлэбэ ха:
— Эбэрээ ургажа ямаан болоош,
Эжэл дундаа эбтэй яба.
Һахал ургажа һэрхэ болоош,
Һүрэг дундаа нүхэртэй яба!
Хооһон муу зангүй һаа,
Хото хорёондоо таарахаш.
Хэдэр бардам аашагүй һаа,
Хэнтэйш нүхэсэжэ шадахаш.
Эбэрэм ута гээд
Мүргэжэ болохогүй,
Һахални ехэ гээд
Һагсалзуулжа болохогүй.

VII.

Хожомой нэгэ үдэр
Хэдэн һара болоод,
Үзүүртээ годиг эбэртэй
Үндэр хүхэ ямаан
Хабарай һалхинда ядаржа,
Хони ямаадһаа гээгдэшоод,
Хорёоной хажууда хэбтэхэдэнь.
Хирэ хирэ болоод лэ
Хибэдһээ жажалжа байтарнь,
Дэлдэн хүхэ эшэгэниинь
Дэбхэрэн собхорон ерээд,
Нюдэ нюургүй собхорон
Нюрган дээрэнь гаража,
Хүндэ шулуун бэеэрээ
Хүхижэ дэбхэржэ оробо.
— Эрхэ жаахан эшэгэмни
Эжыш ядаржа байна бшууб!
Хамаг бэем үбдэнэ,
Харайха дэбхэрхээ болииш!— гэжэ
Ямаан эшэгэндээ хэлээд,
Ядарһан шэгтээ байба.

VIII.

Сагаан һүндөө садаһан
Садхалан хүхэ эшэгэн,
Сагай дулаанда торниһон
Амгалан хүхэ эшэгэн
Оодон нариихан һүүлээ
Годон годон шарбажа,
Огтор богонихон хамараа
Һэртэг һэртэг хүдэлгэжэ:
— Дүрбэн хүлтэй аад
Дэбхэрэнгүй яахаб.
Хоёр эбэртэй аад
Мүргэлдэнгүй яахаб,— гээд
Хүндэлэн ташагайда хэбтэһэн
Хүгшэн наһатай эхээ
Хажуу тээһээнь мүргэжэ,
Хара газарта үеэдүүлбэ.

**
*

Бахаа ханааһан эшэгэн
Баһа дээрэнь гараад,
Бөөрэн дээгүүрнь бүжэгэнэн,
Гэдэһэн дээгүүрнь харайна.

IX.

Үеэдэһэн эхэнь
Бодожо шадангүй
Орилон майлажа,
Эжэлээ дуудаба.
Хойто талаһаань
Хурьган дабхина.
Хотоной саанаһаа
Тугал дабхина.
Урда талаһаань
Унаган дабхина.
Уулын саанаһаа
Ботого дабхина.
Хониной бэлшээриһээ
Хурьгашан дабхина.
Ташуураа хүбүүхэн
Тамшаалган ябана.

X.

Хүбэн зөөлэн үһөөэ
Намис намис хиидхэһэн,
Хөөрхэн дүхэриг һүүлээ
Халбан халбан хүдэлгэһэн,
Хун сагаан хурьган
Хурдаар гүйжэ ерээд,
Үеэдэһэн ямаае үргэжэ,
Үрөөһэн талаһаань түшэжэ:
-- Үһөө ургажа,
Эшэгэн зэргэтэй болоходоо,
Эбэрээ ургажа
Ямаан зэргэдээ хүрэхэдөө,
Энхэргэн эхэеэ
Түлхижэ унагаадаг,
Эшэдэггүй хүхэ
Эшэгэн бэшэб!
Эбэрээ ургаһаар
Эхээ мүргэдэг,
Энэ доройд
Эшэгые харагты.
Эшхэй! Бөөрэнхы!

XI.

Томо алаг нюдэеэ
Тормон тормон ялалзуулһан,
Тоомгүй нариихан һүүлээ
Годон годон шарбагануулһан,
Хүрин улаан тугал
Хүрэжэ хажуудань ерээд,
Үеэдэһэн ямаае үргэжэ,
Үрөөһэн талаһаань түшэжэ:
— Хайрата эхынгээ ашаар
Харайдаг собхордог болохолоороо,
Энэрэлтэ эхынгээ ашаар
Эрхэлдэг тоглодог болохолоороо,
Энхэргэн эхэеэ
Түлхижэ унагаадаг.
Эшэдэггүй хүхэ
Эшэгэн бэшэб!
Эбэрээ ургаһаар
Эхээ мүргэдэг,
Энэ доройд
Эшэгые харагты.
Эшхэй! Бөөрэнхы!

XII.

Дурдам һайхан дэлһээ
Дура зоргоорнь һагсалзуулһан,
Хилгааһан богони һүүлээ
Сасаг мэтээр багсалзуулһан,
Хумбан туруутай унаган
Хурдаар жороолжо ерээд,
Үеэдэһэн ямаае үргэжэ,
Үрөөһэн талаһаань түшэжэ:
— Ээрэм сагаан һүеэ
Эдижэ садахадаа,
Эрье жалга дээгүүр
Ээрэмшээдэг болоходоо,
Энхэргэн эхээ
Түлхижэ унагаадаг,
Эшэдэггүй хүхэ
Эшэгэн бэшэб!
Эбэрээ ургаһаар
Эхээ мүргэдэг,
Энэ доройд
Эшэгые харыт!
Эшхэй! Бөөрэнхы!

XIII.

Тобогор хоёр бүхэнгөө
Тоглон тоглон зайлаһан
Торгон һайхан зогдороо
Тоблон тоблон һабаһан
Ганган улаан ботого
Гайхан тагнан ерээд,
Үеэдэһэн ямаае үргэжэ,
Үрөөһэн талаһаань түшэжэ:
— Үүлэнэй һүүдэртэ
Даарахаа болиходоо,
Үдэрэй уртада
Үлэсхээ болиходоо,
Эөрынгөө эхые
Түлхижэ унагаадаг,
Эшэхэгүй хүхэ
Эшэгэн бэшэб!
Эбэрээ ургаһаар
Эхээ мүргэдэг,
Энэ доройд
Эшэгые харыт!
Эшхэй! Бөөрэнхы!

XIV.

Алаг хара нюдэеэ
Айхабтараар ялалзуулһан,
Элүүр боро шарайгаа
Элшэтэйгээр бадаргаһан,
Хайрата абын хүбүүн
Хурьгашан жаахан Болод
Оодон боро даагаяа
Оодортор яаруулжа,
Огсом богони ташуураа
Орилотор тамшаалгажа,
Яаран дабхижа ерээд,
Ямаанай хажууда бууһаад:
— Ангир уурагаа шэмүүлһэн
Ашата эхээ хайралдаггүй,
Түрэһэн тэжээһэн эжыгээ
Түлхин унагаажа үеэдүүлдэг,
Аашата муухай эшэгэмши!
Адагай адаг амитамши!
Эбэрээ ургаһаар эхээ мүргэдэг,
Энэ доройд эшэгые харыт!
Эшхэй! Бөөрэнхы! — гээд,
Садхалан хүхэ эшэгые
Шалба далба ташуурдажа,
Замбуурдаг хүхэ эшэгые
Зада таһа орёолгобо.
Хурьгашан хүбүүн Болод
Хүүгэд олон нүхэдтэеэ,
Хурьга тугал болоод
Унага, ботоготоёо
Үеэдэһэн хүгшэн ямаае
Үргэжэ хамжан бодхоогоод,
Өөдэгүй муу эшэгые
Олоороо зэбүүрхэн барьяад,
Хоног соохоно хэһээхээ,
Хорёоной гасууда уяба.
Хүгшэн тэрэ ямаае
Хүхэ ногоондонь тууба.

XV.

Бээрэһэн хүхэ ямаан
Бэеэ шэлгээн байжа,
Энхэрүүлһэндээ баясажа,
Эбэрээ һэжэрэн майлаба.
— Ашата хурьгашан хүбүүнэй
Ашые би мартахагүйб.
Туһата олон таанарай
Туһые би мартахагүйб.
«Эхын һанаан үридэ,
Үриин һанаан хадада» гэгшээр
Эбэрээ ургаһаар
Эхээ мүргэдэг
Эрсүүд бардам эшэгые
Эблэжэ һайн һургабат!
Бардам танхай эшэгые
Барандаа һайн зэмэлбэт! — гээд.
Бэлшэһэн хонидой хойноһоо
Бараадан алхалжа,
Зүүн уулын орой өөдэ
Зүглэн ошоһониинь тэрэл даа.

XVI.

Хурьгашан хүбүүндэ сохюулһан
Хэрээгы хүхэ эшэгэн,
Хурьга тугалда шоглуулһан
Хэдэр хүхэ эшэгэн
Энэ үдэрһөө хойшо
Эрсүүд байдалаа хаяжа,
Тэрэ ябадалһаа эхилжэ,
Бардам зангаа татажа,
Хорёон соогоо барагтай боложо,
Хотон соогоо нүхэртэй боложо,
Эбэр биил гээд мүргэхөө болижо,
Эриин хурсаар тулалдахаа болижо,
Гэмээ мэдэжэ,
Зүбые һураад,
Хэрээгыгээ хаяжа,
Эсэдэр болоод,
Даруу номгон зантай,
Түбшэн һайхан аашатай,
Далбагар ута эбэртэй
Данхар һүртэй һэрхэ болоо гэхэл даа.

Г. Чимитов бурядшалба.

Монгол поэт бурядаар шүлэг бэшэбэ

Ахадүү монгол арадай залуу уран зохёолшодой нэгэн Б. Цыдендамба бурят хэлэн дээрэ шүлэг бэшэбэ. Нүхэр Цыдендамба Д. Пурэвдоржтой хамта Бээжэн хотодо бэшэһэн «Дурасхаалай хүшөө», мүн нютагтаа бэшэһэн «Байгал шадар...» гэжэ шүлэгүүдээ эльгээгээ. Тэдэ шүлэгүүднь эндэ толилогдобо.

ДУРАСХААЛАЙ ХҮШӨӨ

Гэгээн һайхан Гян анъ мен талмайн урда тээ
Гэрэлтэй, һүртэй хүшөө үндэрөөр харагдана.
Арюун нютагайнгаа түлөө ами наһаяа үгэһэн
Арадай баатарнуудай алдар тэндэһээ тобойнол.
Абын хүбүүд, басагадай ажана байдалай
Адагтань бэшэ, оройдонь иигэжэ мүнхэжөөл.
Тэдэ алдарта хүбүүдэй дурасхаалай хүшөө
Тэнгэриин хүйһые соо хадхамаар үндэрлөөл.
Халуун эбэртээ эхэ орон хүбүүдээ эбэртэлжэ,
Хаша эрдэни шагтаа хам гэтэр шагталанхайл.

хүшөө — памятник.

БАЙГАЛ ШАДАР...

Уһан — сэнхир торгондол мушхаран эбхэрнэл.
Ураар сагаан хээгээ сарьялуулан хаялнал.
Бурьялжа ерэһэн долгиие мэлмэрүүлэн угтанал.
Бурят оронойм айлшан гүш гэжэ намһаа һурана хэбэртэйл.
Холоһоо ерэһэн айлшандаа ковёроо дэбдихэм гээд,
Хорин үнгын сэсэгээр дайдань намайе даллаа һэн.
Һайхан Бурят ороной Байгал мүнгэн аягаһаа
Һайбын хүйтэн аршааниие ууха дурам хүрөө һэн.
Һолонго татама Байгалаа хаража, баясаад ябатарни.
Һомон шэнги түргэнөөр поезд жэргэнээд үнгэрнэл.
Һонор дорюун сээжэ соом шүлэгэй үгэнүүд сугларшоод.
Һониноор бэшыш гэжэ дэбтэрэйм хабтаһа нээлгээл.

Улаан-Баатар.

Манай республикын һонин

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Мария Соскина Улан-Удын Кировэй нэрэмжэтэ олзоборилгын артелиин түрүү хүдэлмэришэн. Энэ нүхэр амһартада шаажан гүйлгэхэ халаан бүхэнэй нормые үлүүлэн дүүргэхэ зуураа, эрхим шанартай продукци үгэнэ.

Л. Хайдуровай фото.

Тохёолдоһон ушар. БААБГАЙН ГҮЛГЭДЫЕ БАРИБА

Урин хабарай сагые эжэлүүдгүй һануулһан мартын нэгэтэ дулаахан үдэр һэн. Худөө талын хүнгэргэ саһан хайлажа, соохорложо захаланхайшье һаа, ой соохи саһан үшөө хүдэлөөгүй байба.

...«Путь Сталина» колхозой (Хори) ахалагша адуушан Цыренжап Заятов ээлжээтэ манаандаа ябаһанаа, үглөөгүүр болохоодонь адуун һүрэгөө Анаагай зүүн шэлэ гаргажа, Хэнгэргэтэ хадын хагданда оруулжа, үнжүүлхөөр ябаба ха. Энэ дахуулжа ябаһан хоёшо хоёр нохойнь гэнтэ һалхи унхидаһаар, дүтэхэн байһан ойн гүн руу гүйлдэн ябашаба. «Шубуу шонхор, шандага, хэрмэ һалхидаа гээбы даа» гээд адуушан Цыренжап хэдышье бэрхэ ангуушан байбашье, нохойнуудайнгаа һалхидан гүйлдэһэниие тообогүй.

Арбинтайхан ондо орожо ябаһан адуугаа эрьен тойрохоор байтарынь саг ошожол байба. Адуушанай гэнтэ мэдэн гэхэдэнь үглөөнэй наран үдэ шахажа, ошоһон нохойнуудынь бусаагүй байба.

Нохойнуудайнгаа бусахагүйдэ гайхаһан адуушан хазаарта мориёо залажа, хорийшонуудайнгаа ошоһон зүг баряад, табилуулжархиба. Мүрөөрынь мүшхэжэ нилээд үнихэн ябатарынь, гэнтэ нохойнуудынь эзэеэ дуудаһан мэтээр янгинаса хусалдахань холоһоо сууряатаба.

«Зэ даа, юун лэ ааб» гэжэ һанаһан адуушан мориёо бури баалан яруулба. Уданшьегүй нохойнуудайнгаа хусалдажа байһан газарта дүтэлжэ ерэхэдэнь, нохойнуудынь баабгайн нүхэнэй амһар руу дугташалдажа байтараа, эзээ харахадаа зүрхэ орошондол бүри гааралдашаба.

Адуушанай яаража, хүрэжэ ядан ерэхэдэнь, томо баабгай нохойнуудтайнь саһан дээгүүр сарья болотор носолдон байба. Эсэстэ баабгайнь мултаржа, орогүй ябашаһан байгаа. Хэбэрынь баабгайн нүхэндэ ерэһэн нохойнууд хусалдажа, нүхэн соогоо хэбтэһэн баабгайн сухал хүргэжэрхёо. Тэрэнь гүйжэ гараад хоёр нохойтой тулалдажа, тулалдажа арилшаһан байба. Тиигээд нүхэнэйнь хооһон бэшые мэдэһэн нохойнууд эзэнэйнгээ ерэхые хүлеэжэ, шадал мэдэн хусалдажа байгаа ха.

Адуушан мориёо уяжархиһоор ута гэгшын урга барижа, нүхэрүүнь хадхаад үзэбэ. Торсолдохо, бамбалзаха юумэ байбагүй. Шагнаад үзэхэдэнь баабгайн гүлгэд хэбэртэй шинганалдаха абяан дуулдаба. Тиихэдэнь адуушан нүхэн соо сохом томо баабгайн үгые мэдэхэдээ, нүхэ руу оробо. Зурагаа шахуу метр ута, ушжам гэгшын нүхэнэй оёорто нюдэеэ нээһээр нилээд түлхэһэн, баабгайн гурбан гүлгэдые тэндэнээ гаргаба.

Адуушан Цыренжап эхэ баабгайень мүшхэжэ аргагүйдэжэ, тэрэ гурбан гүлгэдөө гэртээ асарһан байна. Мүнөө тэрэ гүлгэдынь һү эдидэг болоод, яһала түлжөө, хүндэ дадажа байна.

— Иигээд эдэнээ яаха хүмта, —гэжэ адуушанһаа асуужа:

— Хари мэдэхэгүй. Ан һургадаг хүндэ гү, али зоопаркада бэлэглэжэ хүсэлэнтэйб,—гэжэ хөөрэнэ.

Ц. Дандаров.

65 наһатай ангуушан

Дымбрэн Мунконов 12 наһатайһаа хойшо агнуури хэжэ эхилһэн юм. Нүхэр Мунконов аяар 53 жэлэй туршада агнуури хэжэ зуураа, Саяанай хада хабсагай, үбэр майлануудые, хаана ямар ангай байралдагые алдадаггүй. Дымбрэн Арадановнч 53 жэл соо агнахадаа 180 шоно, 25 баабгай, 500 булга, оло мянган хэрмэ болон бусад ангуудые бариһан байна.

Мүнөө Дымбрэн Мунконов үндэр наһатай болобошье, агнаһаар. Энэ үбэлэй агнууриин үедэ 19 булга, 3 шоно, 100 хэрмэ бария.

Ш. Бамбалаев.

Гансаардаагүй

Хоёр залуу хүнэй—Федя Аня хоёрой ханилаад, гэрлээд, баяртай жаргалтай һуухыень харахада, һайхан байгша һэн. Буржагархан үнэтэй, бишыхан Валя басаганиинь эдэнэй хажууда арбайжа байхадаа энэ бүлын баяр дээрэ баяр нэмэһэн шэнги байдаг бэлэй.

Совет ороной хэдэн олон иимэ бүлэнэртэ аймшагтай аюул тохёолдоо—дайн болоо һэн. Анна Коротовагай нүхэр Федор Тимофеевич Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда мордоһон юм. Дайн лэ хадаа дайн. Анна Ивановнагайшье үбгэн ами бэеэ гамнангүй дайлалдаад, наһа бараһан байна.

Инаг нүхэрөө алдаад байхада хэды бэрхэтэйшье һаань, Анна Ивановна бэеэ шангаар барижа шадаа һэн. Бэрхэшээлэй хэды тохолдоһоншье һаань, хүдэлхэ, үхибүүдээ томо болгохо зэргэтэй байгаа. Эсэгээ алдаһан үхибүүд, нүхэрөө алдаһан эхэнэр гансаардажа, зобохо байгаагүй—гүрэн, арад зон туһалжа байгаа. Мүнөө үхибүүдынь томо болонхой. Валя басаганиинь индустриальна техникум дүүргэхэеэ байна. Анатолий хүбүүниинь арбадахиие дүүргөө, ПВЗ-дэ хүдэлмэрилхөөр бэеэ зэһэнхэй. Анна Ивановна мүнөө хүүгэдэй ясльда ажаллажа байдаг. Манайл орон дотор жииргэл ажалша эхэнэрэй бүлэ иимэ амгалан һайнаар һууха арга боломжотой юм.

С. Черненко.

Мүрысөөнэй түрүүшүүл

Модо бэлэдхэлэй промышленностиин хүдэлмэришэдэй профсоюзай областной комитет, «Забайкаллес» комбинат модо бэлэдхэлэй пунктнуудай, мастерска участогуудай хоорондо дэлгэрһэн мүрысөөнэй февраль һарын дүн һаяхан гаргаба.

Байкальска леспромхозой «Безымянный» гэжэ модо бэлэдхэлэй пунктынхидта (начальнигынь нүхэр Афанасьев, цеховой комитедэй түрүүлэгшэ нүхэр Злыгостев) мүрысөөндэ түрүүлһэнэйнь түлөө урдань барижа байһан профсоюзай Центральна Комитедэй, РСФСР-эй ой модоной промышленностиин министерствын дамжуулгын Улаан туг үлөөгөөд, 10 мянган түхэриг мүнгэн шан барюулагдаба.

Хоёрдохи мүнгэн шанда Итанцын леспромхозой модо бэлэдхэлэй Кика гэжэ пункт, гурбадахи шанда—Баргажанай леспромхозой Гусихын модошод хүртэһэн байна.

Мастерска участогуудай дундаһаа Байкальска леспромхозой мастер Голенецкиин хүтэлбэрилдэг модошод шалгаржа, профсоюзай ЦК-гэй РСФСР-эй ой модоной промышленностиин министерствын дамжуулгын Улаан туг нэгэдэхи мүнгэн шантайгаар абаа. Тиихэдэ хоёрдохи һуури Итанцын леспромхозой мастер Яицкий, Баргажанай леспромхозой мастер Болотов гэгшэдэй хүтэлбэрилдэг модошод эзэлээ.

Н. Тюрнев.

ХИЛЫН СААНАҺАА

Президент Насер Каирта болоһон митинг дээрэ үгэ хэлэбэ

КАИР, мартын 21. (ТАСС). Арабуудай Нэгэдэмэл Республикын байгуулагдаһантай дашарамдуулан, мартын 20-до Каирта олон зоной митинг болоо. Тэрээн дээрэ президент Гамаль Абдель Насер эхэ үгэ хэлээ.

Бидэнэр ямаршье сэрэгэй бүлэглэлдэ хабаадахагүй, бүхы оронуудтай эбтэй эетэйгээр зэргэ оршон байха, арабуудай сүлөөрэлгын хүдэлөөе шууд дэмжэхэ гэһэн политика ябуулнабди. Арабуудай Нэгэдэмэл Республикые байгуулхадаа, демократическа, социалистическэ кооперативна общество байгуулха гэһэн зорилготойбди гэжэ президент Насер мэдүүлбэ.

Советскэ Союзай хилэ дээрэхи журам ямар зорилгоор дабагданаб

Англиин журналда толилогдоһон статья

ЛОНДОН, мартын 20. (ТАСС). Оксфордско университедэй студентнэрэй «Айзис» гэжэ журналда «Ямар зорилгоор, хайшан гэжэ ондоо гүрэнэй хилын журам эбдэгдэнэб» гэһэн редакционно статья һаяхан толилогдоо.

Ираһаа Балтиин далай хүрэтэр советскэ хилые зубшуулан радиостанцинууд тодхогдонхой. Тэдэ радиостанцинууд советскэ корабль, танк болон самолёдуудһаа эльгээгдэһэн элдэб дохёо тэмдэгүүдые шагнажа, мэдэжэ абаха зорилготой юм гэжэ статья соо хэлэгдэнэ.

Советскэ Союзда эсэргүү тагнуулай хүдэлмэри ябуулхада, баруунайхид тэрэнэй хилэ дээрэхи журамые эбдэдэг байна. Юрэ ямар нэгэн баруун гүрэнэй самолет «замдаа төөрижэ», советскэ газар дээрэ гарашадаг. Эдэ ямар зорилгоор тиигэнэб гэхэдэ, советскэ радиостанци болон советскэ самолеттуудай летчигүүдэй хоорондо хөөрэлдөө хэхыень баадхаад, радиостанцинуудаар тэрэнииень шагнажа абаха зорилготой.

Англиин сэрэгэй тагнуулайхид «Айзис» журналай редакторые, мүн 2 студентнэрые мүшхэжэ, статья бэшэһэн хүнэй нэрэ тодоруулха гэжэ оролдобо. Энэ статья хадаа «гүрэнэй нюусые хүндэ хэлэхэгүй тухай хуулиие эбдэһэн ябадал» болоно гэжэ агентүүд мэдүүлээ.

Лейборист Фрэнк Аллон общинануудай палатада мартын 19-дэ үгэ хэлэхэдээ, «Иигэжэ СССР-эй хилын журамые дабаха болоо һаамнай, дайн болохо бэшэ гү?» гэжэ правительствоһаа асууба.

Авиациин министр Уорд үг-маг гээд, Аллоной асуудалда мүртэй юумэ харюусаагүй. «Ондоо гүрэнэй хилые манай самолеттууд дабаха ёһогүй гэһэн шанга заабари бии юм» гэжэ тэрэ мэдүүлээ.

Венгриин Арадай Республика. Будапештын радиозаводой цех с... талын хэлхээ холбоо бэелүүлхэ нүүдэл радиоустановконууд хабсаргагдаж... Тэдэнэр трактор дээрэ тодхогдохо. ТАСС-эй фотохр...

Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Соведэй бюрогой сессиин нээгдэхын урда тэ...

ДЕЛИ, мартын 21. (ТАСС). Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Соведэй бюрогой сесси мартын 22-то Делидэ нээгдэхэнь. Энэ сесси дээрэ мүнөөнэй уласхоорондын байдалай асуудалнууд, тэрэшэлэн арадуудай Бүхэдэлхэйн конгрессдэ бэлэдхэхэ тушаа асуудалнууд зүбшэн хэлэгдэхэ. Энэ конгресс байгша оной июльдэ Стокгольмдо болохо, буу зэбсэг хураяаха, эбтэй эетэйгээр зэргэ оршон байха гэһэн асуудал хаража үзэхэ юм.

Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Соведэй бюрогой сесситэй дашарамдуулан, Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Соведэй секретариадай мэдүүлгэ мартын 21-дэ Делидэ толилогдоо.

Нёдондо Коломбодо Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Соведэй сессиин үнгэрэгдэһэнэй һүүлээр мүнөө бюрогойнь сессиие Делидэ үнгэргэхэ гэһэн ушар бүхы дэлхэй дээрэ ... тайбан байдал тогтоохо ... Азиин улам ехэ үүргэ дүүргэж... һыень дэлхэйн олонитын ми... нэй шэнэ гэршэ болоно. ... дайнай аюулые зайсуулха, ... ехэ мүнгэ зөөри сэрэгэй бэлд... гаргахаа болихо, хүйтэн да... люулха тухай асуудалнууд... шэн хэлэсэхын тулада эгэ... тушаалтанай зүблөө үнгэргэх... эрилтын улам шангаар таби... байгаа үедэ Эб найрамдалай... дэлхэйн Соведэй бюрогой се... лагдаба.

Эб найрамдалай Бүхэ... Соведэй бюрогой сессидэ хаб... сахын тулада 28 орон... шэд, тэрэ тоодо советскэ ... эндэ ерэжэ. Н. С. Тихонов, Эренбург, А. А. Сурков, М. ... тов, В. А. Сорокин гэгшэд ... да оролсоно.

Индонезиин правительство Голландиин пароход компанида суднануудыень бусааха байна

ДЖАКАРТА, мартын 21. (ТАСС). Голландиин «КПМ» гэжэ пароходно компаниин суднануудые тус компаниин дирекцидэ бусааха гэһэн шиидхэбэри Индонезиин правительство абаад, Индонезидэ хабаатай үһанда тамархыень компаниин суднануудые хорёо... Ириание тэхэрюулхын т... сэлэй үедэ Индонезиин за... хидай захиралтаар портнууд... баригдаһан 49 судна «КПМ» ... нида бусаагдахань.

Нью-Йоркдо түймэр болобо

НЬЮ-ЙОРК, мартын 21. (ТАСС). Городой оёдолой нэгэ фабрикада ехэ түймэр боложо, 24 хүдэлмэришэн наһа бараа. Хүдэлмэришэдөө аюулгүй байдалда хүдэлгэхэ гэжэ фабрикын эзэдэй оролдоогүй байһан дээрэһээнь эдэ хүнүүд наһа бараа гэжэ мурдэлгын органууд тодоруулба.

Энэ түймэр һүүлэй үедэ городой энэ райондо болоһон хоёрдохи түймэр юм. Мүн урда тээхи түймэртэнь хүнүүд баһа шатаһан байг... Нью-Йоркын энэ ганса ф... да түймэрэй аюул бии гэжэ... Городой хэдэн зуун пред... нуудтань түймэрэй болоо һ... ха амжаха хэдэн үүдэн ... гүй, түймэрэй гэшүүр ... хэрэгсэлгүйшьегүй, ... иимэ фабрикануудта хүд... олон зуун хүдэлмэришэд ех... да ороно гэжэ Нью-Йорк... нүүд бэшэнэ.

Шатараар дэлхэй дээрэ түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн

В. Смыслов М. Ботвинник хоёр мартын 20-до зургаадахя наадаа. Гроссмейстер М. Ботвинник сагаагаар наадаа.

Үни удаан шанга тэмсэл боложо, хоёр гроссмейстер айхабтар шадамараар наадаһан байна. Тиигээд бэрэнүүдээ андалдаһанайнгаа һүүлээр лэ Ботвинник нэгэ хүбүү эдижэ шадаа. Һүүлээрнь тэмсэлые орёо болгохын тулада Смыслов үшөө нэгэ хүбүүгээ эдюулһэн байна. Тэдэ энээнһээнь ... гараагүй.

41-дэхи ябадалай хэгдэхэ ... дан хойшолуулагдаба юм.

Мартын 21-дэ тус наадан... жэлүүлэгдэжэ, 49-дэхи ябадал... гроссмейстер М. Ботвинник... хэнээр шүүгээ.

Зургаан наадаһай үнг... һүүлээр, 4,5:1,5 гэһэн тоо... гроссмейстер М. Ботвинник т... жэ ябана.

Хулгайшан баригдаба

Милициин сержант Николай Дудников ПВЗ-гэй табадахи участогта патрульда ябатараа «Металлоширпотреб» заводой хашаа дээгүүр хүндэ юумэнэй шэдэгдэн унахые хараба гэхэ. Удангүй хойноһоонь хашаа дээгүүр хүн абиржа ябаба ха. Нэгэ түрэһэн милиционер мүнөөхи хүнэй газарта буухатайнь зэргэ дары түргөөр д... буулгаба.

«Металлоширпотреб» завод... дэлмэриин Москвитин оро... келированиие хоёр түшээгэ... гаад ябатараа, нигэжэ бар...

Хулгайшан зэмээ сүүд... амасахань.

П. Сыромятни...

Сүүдэй залһаа. Гүрэнэй хармаанда орогшод

Түмэр замай Галуута Нуур станциин дэргэдэ наймаанай заахан киоск бии юм. Энэ шалгалтын болоходо ехэхэн мүнгэнэй эд бараан дутаа.

ОРС-ын шалгагша М. Т. Перевалова энэ киоскдо ходол ерэдэг һэн гэхэ. Юуб гэхэдэ, наймаалагша Анастасия Шабалдова тэрээндэ эдээ хоолой зүйл түлөөһэгүйгөөр үгэдэг байгаа. «Гэмынь урдаа, гэмшэлынь хойноо» гэһэн оньһон үгэ эгээл энээн тухай хэлэнэ. Бэедээ найдаһан Перевалова 1300 түхэригтэ элдэб зүйл үбэршэлөө, иигэжэ наймаалагша Шабалдова бүришье хэтэржэ, өөрөө 3300 түхэриг гүрэнэй зөөри үрижэрхёо.

Хоёр гэмтэд хоорондоо ... 5225 түхэригэй эд бараан ... бии гэһэн худал документ ... киоскдо хулгай ороо гэжэ ... гүү хэлээ. Тиихэ зууру... хоёр үшөө 625 түхэриг ... жа, хубаан абаһан байха ... хоёрой мэхэ гоху элир... сүүдлүүлэв.

Сэлэнгын аймагай хүүдэл... тогай арадай сүүд Перевало... балдова хоёрой гэмтэ хэрэг... жа үзээд, арба арбан жэл... ен хараха гэһэн шиидхэбэр... баһан гаргаһан байна.

А. Дол...

Редактор Ц. Ц. ЦИБУДЕ...

Тайвань

Манай газетын уншагша, Чесаныи МТС-эй тракторист нүхэр Балдан Цыренжапов мүнөө үедэ Тайвань арал дээрэ юун болжо байнаб гэжэ асууһан бэшэг эльгээгээ. Энээндэнь харюу болгон нүхэр Баймиинай статья доро толилообди.

Тайвань* арал Хитадай зүүн тээ Номгон океан дээрэ оршодог. Аралай утань 394 километр, үргэниинь 122 километр юм.

Тус аралда ойро байдаг Пэнхуледао аралнуудтай хамта Тайваниин талмай— 36 мянган дүрбэлжэн километр. Тэндэ 7,6 миллион хүн ажаһуудаг. Тэдэнэй 96,9 процентнь—хитадууд. Аралай ехэнхи зон худөө ажахы эрхилжэ, барайгар, сахарай хулһа, сай, апельсин, лимон, мандарин, ананас, арахис ургуулдаг. Хүмарагайн модоной холтоһо суглуулгаар Тайвань дэлхэй дээрэ түрүүшын һууринуудай нэгые эзэлнэ. Промышленностинь гол түлэб хүдөө ажахын продукцынуудые боловсруулдаг. Мүн тэрэшэлэн алюминиин, нүүрһэнэй, цементын промышленность бии. Бага сага нефть, алтан, зэд абтадаг.

Тайвань анханһаа хойшо Хитадта хабаатай газар юм. 1895 ондо энэ аралые Япон эзэлээд, 1945 он болотор эзэмдэжэ байгаа. 50 жэлэй туршада Тайвань дээрэ Японтоной эзэрхэжэ байха үедэ, тэдэнэдэ эсэргүү хори гаран ехэ бүһалгаан болоһон байна. Японтон Тайваниин арад зоной тэмсэлые хэрэгэй шэрүүнээр дарадаг һэн.

Дэлхэйн хоёрдохи дайнда японтоной бута сохигдоходо, тэдэнэр Хитадһаа намнуулһан байна. Тиигэжэ Тайвань дахин Хитадай болоо бэлэй. Тэдэ США гоминдантанай туһаламжаар аралай ажахые мэдэлдээ оруулжа, тэндэ сэрэгэй базануудые байгуулжа эхилээ. 1947 оной февралиин 28-да гоминдантанда эсэргүү арадай восстани арал дээрэ болоо. Тэдэ гоминданай харисууд тэрэ восстаниие хэрээгүйгөөр дараа.

Хитад арадта бута сохоулһан Чан Кай-шин хархисуудай үлэгдэлнүүд 1949 ондо Тайвань тэрьедэн ошожо, США-гай сэрэгээр бэеэ хамгаалуулан арал дээрэ хорожо байдаг. Тэрэ саһһаа хойшо Тайвань Хитад Арадай Республикада эсэргүү хорото ябуулга хэхэ гол гуламтануудай нэгэн болоогдонхой.

1950 оной июниин 27-до Корейдэ дайнай эхилхэтэй хамта США Тайваниие сэрэгэй хинамжада абаһан түбалгаа хуулита ёһоор соносхобо. Америкын сэрэгэй корабльнууд, самолёдууд эндэ ерээ, ядерна һомотой ракетнэ буу зэбсэг табиха базануудые байгуулагдаа һэн. Иигэжэ мүнөө Хитадай аралые америкынхид эзэлжэрхёод байгаа. Тэдэнэр эндэһээ Хитадта доботлхо бэлэдхэл хэнэ.

Тайваниин арад зон ядаралта муу байдалда оронхой. Энэ зоболонто байдалаа тэсэжэ ядаад, тэдэнэр 1957 оной майн 24-дэ Тайваниин гол город болохо Тайбэй дээрэ америкынхидтэ эсэргүү буһалгаа хэһэн байна. «Америкынхид эндэ дороо Тайваньһаа тонилогты» гэһэн эрилтэ аралай бүхы хүн зон табяа һэн. Хитад хүүгэдые американска һургуулинуудта һургуулхагүй, мүн Тайваниин эмхи зургаануудта англи хэлэн дээрэ хэрэг эрхилхээ, дээдэ һургуулиин номуудые англис хэлэн дээрэ хэблэхээ болихо гэһэн эрилтэ Хитадай олониитэ табина. Америкынхидтэ иигэжэ булимтагардаад, зобожо байхадаа эндэхи бүхы хитад зон тон ехээр гомдожо хороо бусалдаг.

Хитадай правительство, хитад арад Тайваниие эбэй ёһоор, амгалаагаар сүлөөлхын түлөө ехэ оролдоло гаргадаг. Тэдэ США-гэй засагаархид энээндэнь үсэд шанга эсэргүүсэтэ зэнэ.

«Хоёр хитад гүрэние» бии болгохо гэһэн империалистнуудай түсэбые Хитадай правительство, хитад арад эрид буруушаана гэжэ Чжоу Энь-лай мэдүүлһэн байна. Бидэнэр хэзээшье хоёр Хитадые бии болгуулхагүйбди. Гансал хитад гүрэн—Хитадай Арадай Республика дэлхэй дээрэ бии юм гэжэ тэрэ хэлэнэ һэн.

Манай агуухэ яһатан хэзээшье харин булимтаргашадта баһуужа, доромжолуулжа байгаагүй юм. Тайвань дээрэ байдаг манай зоншье революционно тэмсэл мүн лэ һайнаар хэдэг байһан гээшэ. Тиимэһээ эхэ орондоо дуратай бүхы хитадуудай хүсэеэ нэгэдүүлэн, Тайвань дээрэхи американскинхидые гаргахын, тэрэ аралаа дахин өөһэдынгөө болгохын түлөө үсэд шангаар тэмсээ һаа, Тайвань дээрэ манай Улаан туг мандаха гэжэ тэрэ хэлээ бэлэй.

Б. Баймин.

*Тайвань гэжэ хитад үгэ амгалан тайбан гэһэн удхатай. Тиимэһээ «Тайбан» гэжэ үгэмнай хитад хэлэнһээ абтаһан үгэ гээшэ.

Адрес редакции: г. Улан-Удэ ул. Ленина 26. Телефоны редакции: редактора 46-32. зам. редактора—32-74. отв. секретаря — 27-37, отделов: партийной жизни и экономики — 47-59, пропаганды и местной информации — 3... культуры и быта — 34-05, писем трудящихся и переводов — 24-74, корректорская — 32-67, бухгалтерия —37-32. Для междугородных переговоров — 16.

Н 00690 Типография Министерства культуры Бурят-Монгольской АССР. Зак.